

Oqaasileriffik
Sprogsekretariatet

....men ordet

Sprogpolitisk redegørelse

Indholdsfortegnelse

Indholdsfortegnelse.....	2
Forord.....	4
Kommissorium.....	5
Kommissorium for den sprogpoltiske redegørelse:.....	5
Arbejdsgruppens opgaver:.....	5
Tidsplan:.....	6
Arbejdsgruppens medlemmer.....	6
Rekommandationer.....	7
Skal vi have en grønlandsk sproglov nu?.....	7
Aktuel status - nogle kommentarer.....	8
Rekommandationer.....	11
Bilag til " ... men ordet" - overvejelser om økonomiske konsekvenser.....	14
To slags rekommandationer.....	14
De kun lidt eller slet ikke udgiftskrævende tiltag.....	14
Udgiftskrævende rekommandationer.....	15
Aviâja Helms, Responsum.....	18
Hjemmestyrets forhold til grundloven.....	18
Hjemmestyrelovens § 9	18
Landstingets lovgivningskompetence og forholdet til Internationale forpligtelser.....	20
Eksempler på konventioner.....	22
Grønlændere i Danmark.....	23
Konklusion.....	23
Midtvejsrapport til Landsstyret - november 2000.....	25
Introduktion.....	25
Sammenfatning.....	25
Om definitioner af centrale begreber.....	27
Nogle tendenser i udviklingen af antallet af brugere af det grønlandske sprog.....	30
Nogle tendenser i udviklingen af brugen af det grønlandske sprog - Sammenfatning:.....	36

Stednavneautorisation.....	38
Navngivning af personer.....	39
Oversætterfunktion.....	40
Sprogdebatten i de skrevne medier.....	42
Grønlandskundervisning ved de gymnasiale uddannelser i Grønland....	44
Demografiske og ideologiske variabler og sprogene.....	49
Bilag 1.....	51
Bilag 2.....	54
Bilag 3 - Avisdebatten om grønlandsk fra juli 1999 til april 2000.....	55

Forord

I juli 2000 nedsatte landsstyremedlemmet for Kultur, Uddannelse, Forskning og Kirke Arbejdsgruppen for Sprogpolitisk Redegørelse. Gruppen skulle i løbet af et år udarbejde en redegørelse og aflevere rekommandationer og en rapport om arbejdet til landsstyret.

Arbejdsgruppen har udført sit arbejde ifølge kommissoriet. Der blev afholdt en konferencen om sprogpolitik i Kangerlussuaq i januar 2001. Forud for den fremkom arbejdsgruppen med en midtvejsrapport. Heri blev status pr. januar 2001 fremsat. Rapporten fra konferencen i Kangerlussuaq blev udsendt til samtlige deltagere.

Arbejdsgruppen har på baggrund af disse to rapporter kortlagt de områder, hvor der skulle fremsættes rekommandationer. De vigtigste rekommandationer til landsstyret findes i nærværende publikation.

Arbejdsgruppens dokumenter er tilgængelige på Cd-rom. De, der ønsker dem på papirkopi, kan henvende sig til Oqaasileriffik telefon: + 299 32 73 44, e-mail: oqaasileriffik@greenet.gl

Sproget er alle grønlanderes fælleseje. Det er derfor udvalgets håb at vi med denne publikation kan medvirke til at fremme interessen for den folkelige debat om vort sprog.

Carl Chr. Olsen

Formand for arbejdsgruppen

Kommissorium

Kommissorium for den sprogpoltiske redegørelse:

- At kortlægge og vurdere den aktuelle status og de aktuelle udviklingstendenser for det grønlandske sprog i Grønland. Herunder en vurdering af det grønlandske og danske sprogs aktuelle udbredelse og anvendelse som tale- og skriftsprog i befolkningen, graden og udviklingstendenserne m.h.t. deres anvendelse på konkrete underområder såsom i administrationen, i erhvervslivet, i uddannelserne, i kulturen og i privatsfæren, m.v.
- At formulere forslag til en klar og langsigtet sprogpolitik i Grønland, baseret på ovenstående sproglige kortlægning og vurdering, og med udgangspunkt i Landstingets og Landsstyrets ønske om at sikre og styrke det grønlandske sprog som formidler af befolkningens identitet, virke, kultur, tankeliv og kommunikation.
- At afgive indstillinger og anbefalinger som kan støtte realiseringen af en sådan langsigtet sprogpolitik.

Arbejdsgruppens opgaver:

Arbejdsgruppen skal udrede følgende forhold, men bør dog nødvendigvis ikke begrænse sig til disse:

- Statusudredning af det grønlandske sprog.
- Statusudredning af det danske sprog.
- Statusopbygning af det grønlandske sprog i Grønland.
- De to sprogs indbyrdes sammenhæng, samt til engelsk som internationalt sprog.
- Udbygning af det grønlandske sprogs ordmasse.
- Fremmedsprogsproblematikken for h. h. v. grønlandsk og dansk i Grønland.
- Oversættelses- og autorisationsproblematikkerne til/fra grønlandsk, dansk og engelsk.

Arbejdsgruppen skal efterfølgende, på grundlag af ovenstående udredningsarbejde, udarbejde forslag til en klar og langsigtet sprogpolitik i Grønland. I forslaget skal beskrives de indstillinger om tiltag, som er nødvendige for realiseringen af sprogpolitikken, herunder bl.a.:

- Udarbejdelse af det nødvendige lovgrundlag.
- De økonomiske, personalemæssige og administrative ressourcer for realisering af forslaget.

Tidsplan:

Primo juni 2000	Formulering af kommissorium og Landsstyreoplæg
Medio juni 2000	Nedsættelse af arbejdsgruppen
Medio juni 2000	Arbejdsgruppen tiltræder
Primo november 2000	Sprogpolitisk redegørelse fra arbejdsgruppen
Medio januar 2001	Konference på baggrund af redegørelsen
Medio marts 2001	Anbefalinger til Landsstyret
Efterårssamling 2001	Behandling af lovforslag

Arbejdsgruppens medlemmer

Formand:

Mag. art. Carl Christian Olsen, Leder af Sprogsekretariatet

Sekretær:

Stud. mag. Lene Kielsen, ansat af Sprogsekretariatet

Medlemmer:

Mag. art. Per Langgaard (Fremmedsprog)

Cand. mag. Pia Rosing Heilmann (to-sprogethed)

Translatør Mariane Petersen (navneproblematik)

Aviâja Helms, (juridisk kyndig)

Ekspertrådgivere:

Professor Mikael Reuter, Sprogsekretariatet i Finland

Professor Emeritus Robert Petersen, Odense

Rekommandationer

Skal vi have en grønlandsk sproglov nu?

Grønlandsk er ubetinget hovedsproget i Grønland. Sådan står der i loven, sådan synes næsten alle, at det skal være og det er da også grønlandsk, der er førstesproget for langt de fleste mennesker i Grønland. Desuden har vi dansk, som iht. Hjemmestyreløven ikke rigtigt er et nationalt sprog men samtidig heller ikke er et fremmedsprog blandt andre fremmedsprog. Dansk har en særlig, men uafklaret status. Udvalget har ikke den politiske kompetence til at foretage denne afklaring, men er af den opfattelse, at afklaringen med den øgende grønlandisering må ske inden for en overskuelig årrække fx i forbindelse med Selvstyrekommissionens arbejde. Engelsk har til gengæld en efter udvalgets opfattelse meget klar placering i Grønland som fremmedsprog om end et meget vigtigt fremmedsprog.

Men trods klarheden om det grønlandske sprogs status som hovedsprog, eksisterer der en række områder, hvor grønlandsk endnu ikke helt har den status, man kunne forvente af et hovedsprog. Det drejer sig om sagsområder uden lang tradition i Grønland såsom udenrigshandel, forskning, økonomi, teknik etc. etc.

Det er let at forklare, hvorfor disse områder er så danskprægede, som de er. Det beror på en næsten historisk nødvendighed, idet områderne generelt er introduceret i Grønland af danskere, der først i de senere år har haft grønlandske kolleger at snakke med. Efterhånden som der uddannes grønlandske fagfolk ændres dette billede i retning af en begyndende grønlandisering af områderne. Denne proces er allerede i fuld gang, og det påregnes at grønlandsk af sig selv bliver hovedsproget på stadig flere felter, også de p.t. mest danskdominerede.

Men denne proces går ikke hurtigt nok til at forebygge irritation og frustration, som sprogdebatten i medierne viser. Der er jo tale om vigtige dele af samfundslivet og dele, der er stærkt iøjnespringende. Derfor må der iværksættes initiativer, der hjælper den naturlige udvikling til at gå hurtigere og sikrere.

Det er således udvalgets opfattelse, at der må gennemføres en målrettet statusopbygning af grønlandsk før en egentlig sproglov kan forventes at have en tilfredsstillende positiv effekt.

Sproglig status hænger sammen med sproglig effektivitet, hvilket i denne sammenhæng betyder, at sproget dækker alle sproglige funktioner tilfredsstillende. At grønlandsk p.t. fuldt tilfredsstillende dækker funktionerne som dagligt kommunikationsmiddel og identitetsskaber er entydigt, men i de såkaldt kreative og heuristiske aspekter (groft sagt noget med kultur/leg og informationssøgning) er vi fortsat dybt afhængige af udenlandske

kulturtilbud og videnssystemer. Dette gælder ikke mindst i børnenes og de unges verden.

I denne forbindelse spiller naturligvis folkeskolen en helt central rolle. Grønlandskfaget i skolen må og skal bringes til at spille en væsentlig rolle i børnenes, lærernes og forældrenes bevidsthed. Udvalget hilser derfor nogle af formuleringerne i Atuarfitsialak-rapporten velkommen men mener fortsat, at der er behov for yderligere tiltag i denne sammenhæng, herunder ikke mindst en kraftig skærpelse af kravene til såvel elever som lærere i folkeskolen.

Men det er ikke kun i børnenes verden, der er behov for ændrede attituder. Sprog udvikler sig gennem brug af sprog. Når nye begreber og betegnelser introduceres bliver de nye ord først til normalt sprog, når hovedparten af sprogsamfundets medlemmer anvender netop disse nye ord for netop disse nye begreber. Det grønlandske sprog er aktuelt præget af en vis terminologisk tilfældighed, der begrænser folks lyst til at anvende grønlandsk terminologisk, hvilket altså betyder, at grønlandsk ikke bliver brugt og derfor ikke udvikles på disse områder. Denne onde cirkel er destruktiv for det grønlandske sprogs udvikling til at være et effektivt informations- og formidlingsmiddel.

Aktuel status - nogle kommentarer

Sproglige rettigheder

Såvel individuel sprogbrug som offentlige bestemmelser om og reguleringer af sprog i Grønland baserer sig på den danske grundlov, bestemmelserne i Hjemmestyreloven samt på folkerettens konventioner om sproglige rettigheder.

Den individuelle ret til at anvende eget sprog kan aldrig betvivles.

Det er myndighedernes forpligtelse at sikre, at den enkeltes sproglige rettigheder ikke krænkes. Det er myndighedernes forpligtelse at sikre tilstrækkelig undervisningsmiddelproduktion til og kvalificeret undervisning i det/de sprog, der har eller får status som indenlandske sprog.

De indenlandske sprog

Hovedsproget i Grønland er grønlandsk samt for en særlig gruppe grønlandsk tillempet tegnsprog. Dansk har en særlig men uafklaret status, som herefter benævnes det første tillægssprog.

De offentlige myndigheder er forpligtede at betjene borgerne kvalificeret på grønlandsk eller dansk afhængig af borgernes eget sprog. I situationer, hvor dette aktuelt ikke er muligt, er myndigheden forpligtet at opstille en bindende handlingsplan, der bringer service i overensstemmelse med ovenstående. Enhver borgers ret til at anvende sit eget sprog kan aldrig betvivles.

Undervisning i de indenlandske sprog

Undervisning i det grønlandske sprog nævnes ikke særligt i Hjemmestyrelovens § 9, medens det nævnes, at der skal undervises grundigt i det danske sprog. At også grønlandsk omfattes af en tilsvarende undervisningsforpligtelse er indlysende qua det grønlandske sprogs status som hovedsproget. Grundig undervisning i grønlandsk indebærer, at grønlandsk som selvstændig disciplin eller som del af fagdisciplinerne indgår i uddannelserne til det højeste niveau for at sikre, at grønlandsk formuleres klart og utvetydigt i massemedierne og i andre henvendelser til offentligheden. En forudsætning for at nå frem til denne målsætning er gennemførelsen af en række forbedringer.

Det indebærer også, at grønlandsk indgår i undervisningen som undervisningssprog til det højeste niveau i ikke mindre omfang end andre sprog.

Dette indebærer også, at der gennemføres en omfattende grønlandssproget læremiddelproduktion og informations- og forlagsvirksomhed i offentligt regi.

Samtidig må de dansksprogede sikres reelle muligheder for at udnytte de grønlandske uddannelses tilbud bl.a. ved at garantere dem forsvarlige muligheder for at lære sig grønlandsk. For at realisere dette må de eksisterende tilbud forbedres fx i form af fremmedsprogsmetodisk baseret undervisning og dertil knyttet materialeproduktion.

Andet og senere tillægssprog

Anvendelsen af og valget af andre tillægssprog end dansk er et individuelt anliggende, hvorimod det er myndighedernes forpligtelse at sikre engelsk pladsen som det andet tillægssprog.

Lokale myndigheder kan beslutte at introducere undervisning i andre tillægssprog.

Skrift og tale

Begge gældende retstavninger kan anvendes ved skrivningen af ord, navne og stednavne. Det bemærkes i denne sammenhæng, at der uagtet dialekt ikke er behov for andre retstavninger idet samtlige dialekter kan skrives i overensstemmelse med principperne fra retskrivningsreformen af 1973.

Det sprog, som er fælles for alle grønlændere, er det grønlandske standardsprog. Sproget i den form det nu har tilhører ikke nogen enkelt dialekt skønt det oprindeligt er udsprunget af centralt vestgrønlandsk. Det er det sprog, som alle grønlændere uagtet egen dialekt anvender i skrift. Derimod er det talte sprog ureguleret. Enhver kan anvende sin egen dialekt i tale.

Det er en løbende samfundsopgave at medvirke til at skabe bevidsthed om den frie ret til at anvende sit eget sprog, samtidig med en åbenhed

over for sprogenes mangfoldighed i takt med sin øgende dannelse. Man skal gennemføre en alsidig bevidstgørelse om ytringsfrihedens karakter.

Sprognævnets kompetence

Iflg. loven om Grønlands Sprognævn er Sprognævnets væsentligste funktioner at registrere og indsamle ord samt i tvivlstilfælde at godkende ord og træffe beslutninger om korrekt sprogbrug. Endelig skal Sprognævnet vejlede myndigheder og privatpersoner i sproglige spørgsmål.

Efter at Sprognævnet nu i en årrække har udøvet disse funktioner vurderes det, at tiden nu er kommet til at tillægge Sprognævnet øgede beføjelser således at nævnets beslutninger uden videre skal følges af alle.

Når en sådan beslutningskompetence ønskes gennemført er det ikke med det formål at lægge begrænsninger på enkeltpersoners muligheder for sproglig nyskabelse, men fordi fælles sprogbrug hviler på nogle forudsætninger, hvoraf de vigtigste er:

Standardiseret retskrivning, konsistent og entydig anvendelse af terminologi, lettilgængelige fælles hjælpemidler. De to sidstnævnte punkter er endnu ikke løst, hvilket skaber betydelige problemer for hele det grønlandske samfund. Det er derfor en helt central opgave for Oqaasileriffik at medvirke til at løse dem, hvilket dog kun kan ske med hjælp fra såvel politikere som de lægfolk, der er brugerne af systemerne. Dette indebærer bl.a. at der må indføres en afleveringspligt gældende for alle personer, der gennem deres arbejde skaber nye termer og ny sprogbrug, således at disse gennem Oqaasileriffik kan gøres tilgængelige for alle, med Sprognævnets autorisation.

Information om sprog og sprogbrug

Oplysninger om alt lovstof vedrørende sprogbrug skal udgå til alle. Herunder hører oplysninger om

1. Hvilket/hvilke sprog, der skal anvendes ved læreanstalterne og ved eksaminationer.
2. Hvilket/hvilke sprog, der skal anvendes i kulturinstitutionerne og ved PR-virksomhed.
3. De sproglige rettigheder forbundet med radio- og TV institutionerne, i teatre og ved koncerter samt ved sportsarrangementer.
4. Bestemmelserne om arbejdssprog i sundhedsvæsenet og i den sociale sektor.
5. Bestemmelserne om sprog ved domstolene og i kriminalforsorgen.
6. Bestemmelserne om tilsætningsstoffer, farlig medicin og andre produkter og forhold, der kan gøre skade på legeme og sjæl.

7. Kommunikation og skiltning, der vedrører hele befolkningen formuleres på grønlandsk og dansk.

Behov for forskning og uddannelse

Sprog og sprognorm ændres langt hurtigere end de fleste umiddelbart forventer lige som udviklinger i antallet af sprogbrugere kan fluktuere voldsomt på bare en enkelt generation. Det er selvsagt uhyre vigtigt, at samfundet hele tiden følger disse udviklinger på meget tæt hold således at der politisk kan iværksættes nødvendige tiltag før problemerne bliver for massive. Dette behov for monitorering betyder for det første, at den aktuelle forskningsaktivitet må styrkes, og for det andet, at en række nye projekter af anvendt karakter og nye længerevarende registreringsopgaver må iværksættes. Fx vil Grønlands Statistik for en begrænset udgift kunne udvikle modeller til og gennemføre løbende monitorering af antallet brugere af det grønlandske sprog. Dertil kommer en lang række opgaver, det grønlandske samfund endnu ikke har påbegyndt. Herunder hører ikke mindst de presserende behov for tilføjelsesprogrammer til grønlandssproget tekstbehandling som fx translittererings-programmer, orddelingsprogrammer, stavekontroller etc. samt hele området der udgøres af datastøttet oversættelse/automatisk oversættelse.

Et helt akut problem ligger i uddannelsen af medarbejdere til den sproglige sektor. Der eksisterer helt enkelt intet kursustilbud nogetsteds i uddannelsessystemet, der leder frem til endsige motiverer til en ansættelse ved en institution svarende til Oqaasileriffik. Behovet for fornyelse er allerede akut og situationen vil meget snart blive kritisk.

Rekommandationer

Interessen for og bevidstheden om grønlandsk skal styrkes hos alle indbyggere i Grønland uagtet etnisk baggrund. Udvalget foreslår derfor, at der årligt afholdes en landsdækkende sprogets uge.

Børn skal lære at anvende et varieret grønlandsk. Dette er ikke mindst forældrenes ansvar. Udvalget foreslår derfor:

- at der etableres massive flerstrengede oplysningskampagner om nødvendigheden af at eksponere sine børn for meget og mange slags grønlandsk. Sådant oplysningsvirksomhed kunne fx være debatudsendelser i TV, åbne telefonlinier eller "radiouniversitet" ud over de traditionelle plakat-/ småtrykskampagner.
- henstilles til KNR at prioritere børne- og ungdomsudsendelserne højere og sikre en mere tidssvarende og sprogligt stimulerende sendeflade for børnene.
- sikres kunstnere, forlag og biblioteker tilstrækkelige ressourcer til at udsende og promovere et betydeligt højere antal grønlandske børnebøger end tilfældet er i dag.

- sikres midler til at genoptrykke de eksisterende lidt ældre billedbøger i ny retskrivning.
- sikres emnet "socialisation til modersmål" og "socialisation til tosprogethed" en langt mere central plads i såvel socialpædagogiske uddannelser som på Ilinniarfissuaq.

samt ikke mindst,

- at kommunerne pålægges en tilsynsforpligtelse i institutionerne også på området sproglig socialisation bl.a. for derigennem at understrege, at der er tale om et prioriteret område.

Modersmålsfaget er ubetinget skolens vigtigste fag ikke mindst fordi det er her redskaberne til alle de andre fag etableres og her konceptualiseringen udvikles bedst. Man skal derfor hæge om modersmålsfaget helt anderledes end tilfældet er i dag. Udvalget foreslår derfor at:

- undervisningsmålene hæves dramatisk. Udvalget er fx bekendt med, at kravet til finske børn, der som bekendt lærer at læse en ortografi, der er helt sammenlignelig med den grønlandske, er hurtiglæsning ved udgangen af første skoleår (svarende til vor 2. klasse). Dette krav er betydeligt over kravet til grønlandske børn, men udvalget ser absolut ingen grund til ikke at introducere en tilsvarende standard i den grønlandske folkeskole.
- Modersmålsfaget må blandt sine centrale målsætninger tælle elevernes personlighedsudvikling og skærpelsen af deres kritiske sans ud over de instrumentelle færdigheder og den historiske bevidsthed. Denne målsætning må udmøntes i bl.a. prøveformerne for at dokumentere at undervisningen faktisk tjener dette formål og for at fastholde den enkelte lærer på kravene.
- Sprogiagttagelse, hvormed ikke menes traditionel grammatik, men en mere tidssvarende tilgang til emnet, må introduceres med stor vægt tidligt i skoleforløbet ikke mindst af hensyn til fremmedsprogene. Også dette krav må ligesom de ovennævnte udmøntes i målbare standarder for at sikre, at intentionerne virkelig efterleves.
- Som et specialtilfælde anbefaler udvalget, at Grønland påtager sig ansvaret for modersmålsundervisningen i grønlandsk af grønlandske børn i Danmark for så vidt som tilbuddet ikke eksisterer i forvejen. Tilbuddet bør i øvrigt udstrækkes til at omfatte også børn af grønlændere på kortere ophold i Danmark samt børn af blandede ægteskaber.

Disse øgede krav til modersmålsfagets effekt vil betyde justeringer i såvel læreruddannelsen som i læremiddelproduktion og rådgivning. Dette forhold må ikke betyde en forsinkelse af fornyelsen. Udvalget mener nemlig ikke, at de aktuelle rammer omkring grønlandskundervisningen

behøver nævneværdige ændringer. Der er snarere tale om attitudedimensionen og lidt ændrede prioriteringer. Et klart verbaliseret politisk pålæg til de involverede instanser forventes at have en positiv effekt.

Også i de voksnes verden er det nødvendigt med en række tilpasninger. Kommunikationssamfundets krav til effektivt sprog bliver stadig mere mærkbart. Effektivitet indebærer i denne sammenhæng standardisering, høj hastighed i sagsbehandlingen og sproglig kvalitet ikke mindst i massemediernes. Dertil kommer, at et moderne samfund ikke kan overleve uden konsistent terminologi. Grønland har ikke den nødvendige terminologi på grønlandsk, men må på alt for mange emneområder ty til udenlandsk især dansk terminologi. Dette er et forhold, der skaber irritation, og som er kostbart og undertiden endda direkte farligt. Udvalget skal derfor anbefale, at alle tiltag, der medvirker til at øge konsistensen gives meget høj prioritet:

- arbejdet med at etablere en meget stor ordbank inkl. helt nye ord styrkes,
- arbejdet med at etablere en interaktiv, digital ordbase gives meget høj prioritet,
- pågående ordbogs- og terminologiprojekter støttes og nye initiativer fremmes,
- et nyetableret autorisationsorgan under Sprognævnet meget hurtigt påbegynder arbejdet med egentlig autorisation af centrale samfundstekster (traktater, love mv.) og dermed autorisation af termer,
- der er stillet forslag om modernisering af uddannelserne som tolk og oversætter samt om at translatøruddannelsen overføres til Grønland. Udvalget støtter disse forslag.
- Sagsbehandlingen vedr. navnestof er aktuelt for diffus og for usikker. Den må centraliseres og styrkes. Udvalget foreslår, at personnavneudvalget får nævnsbeføjelser samt at sekretariatsfunktionen overflyttes til Oqaasileriffik.
- Næsten alle videregående uddannelser kan aktuelt gennemføres uden krav om grønlandssproglig formidling. Dette er en uheldig situation for alle parter. Udvalget foreslår derfor, at der indføres en ny postgraduat uddannelse i grønlandssproglig faglig formidling af et omfang svarende til fx pastoralseminarium eller gymnasieskolens pædagogikum.
- Med opstarten af Oqaasileriffik er professionaliseringen af det sproglige arbejde igangsat, men processen er fortsat ustabil pga. de utilstrækkelige bevillinger og mangelen på uddannet personale. Der må derfor meget hurtigt skaffes midler til og ansættes yngre medarbejdere i uddannelsesstillinger inden for Oqaasileriffiks arbejdsområder for at sikre at det påbegyndte arbejde ikke tabes på gulvet.

Bilag til " ... men ordet" - overvejelser om økonomiske konsekvenser

Arbejdsgruppen har under arbejdet med redegørelsen og i selve redegørelsen ikke forsøgt at vurdere de økonomiske konsekvenser af de opstillede rekommandationer, ligesom arbejdsgruppen ikke har ønsket at foretage en egentlig prioritering af de foreslåede delmål. Dette skyldes en frygt for, at en sådan detaljeringsgrad vil være med til at fjerne fokus fra redegørelsens allervæsentligste udsagn, nemlig at en fortsat positiv udvikling af det grønlandske sprog er betinget af en indsats på en lang række punkter simultant og vel at mærke en indsats, der ikke lader sig afgrænse til en bestemt tid eller en bestemt årrække: Statusopbygning er produktet af uendeligt mange hver for sig relativt små processer over meget lang tid.

Samtidig er arbejdsgruppen naturligvis vidende om, at denne ideelle betragtning ikke er forenelig med den praktiske politiske beslutningsproces, hvorfor de skønnede omkostninger ved de vigtigste delmål skal skitseres i nærværende appendix.

To slags rekommandationer

Som det fremgår af redegørelsen falder arbejdsgruppens anbefalinger i to meget forskellige kategorier: En række anbefalinger stiller krav om endog betydelige midler medens en anden gruppe anbefalinger ikke forventes at få nævneværdige økonomiske konsekvenser, men derimod med meget stor sandsynlighed vil rejse en ganske hed debat. For denne sidste gruppe er der altså tale om tiltag, der stiller store krav til politisk mod og evne til at skabe politisk rygdækning forud for beslutninger, der vil kunne vise sig at være upopulære i bestemte kredse. Disse anbefalinger skal nedenfor anføres enkeltvis sammen med en meget kort begrundelse for den enkelte anbefaling. I det følgende afsnit vil så de udgiftskrævende tiltag blive behandlet.

De kun lidt eller slet ikke udgiftskrævende tiltag

- Offentlige kulturmidler må i en periode prioriteres således at grønlandsksprogede eksperimenter og udsyn prioriteres frem for kulturvedligeholdende aktiviteter. Synspunktet vedrører også den offentlige læremiddelproduktion. Samtidig må denne politiske stillingtagen formuleres så klart, at synspunktet erkendes også i udenlandske og i indenlandske private kulturfonde o. lign.

Der var engang for ca. en generation siden, da behovet for at definere den grønlandske egenart og den grønlandske historie utvivlsomt var reelt. I konsekvens af dette har en meget stor del af såvel offentlige

som private kulturmidler været allokeret til at styrke fx kropsteater, memoirelitteratur, traditionel musik og traditionsbevarende billedkunst. Denne kulturpolitik har fungeret efter hensigten og historien har genindtaget sin naturlige plads. Det samme gælder stort set også for den grønlandske egenart. Arbejdsgruppen vurderer derfor, at den største kulturudfordring i dag ligger et andet sted, nemlig i den nutidsorienterede kultur og altså i et forsøg på at hævde den grønlandske kultur i konkurrence med den store internationale kultur som fx amerikansk film eller dansk ugebladskultur.

- Offentlige kulturmidler må i en periode prioriteres således at børne- og ungdomskulturen prioriteres frem for voksenkulturen. Dette gælder ikke mindst i KNR, der må opfordres til at øge indsatsen for at producere en tidssvarende og sprogligt stimulerende sendeflade for børnene. Samtidig må denne politiske stillingtagen formuleres så klart, at synspunktet erkendes også i udenlandske og i indenlandske private kulturfonde o. lign.

Med den øgende grønlandisering bliver det mere og mere således, at børnene vokser op med grønlandsk som det reelt eneste redskab til at erkende den globale virkelighed. De tider er forbi, da kravet til grønlandsk reelt var at kunne beskrive indenlandske, hjemmевante forhold, medens forhold uden for Grønland enten kunne undgås eller om nødvendigt behandles på dansk. Denne ændrede situation stiller store krav til børnene og det grønlandske sprog om at kunne fungere på mange sproglige niveauer.

- Modersmålsundervisningen må moderniseres og resultatorienteres i en hidtil uset grad. Dette indebærer bl.a. at der introduceres højere krav til såvel børn som lærere, og at disse krav konkretiseres i bindende, målbare normer. Som en særlig del af denne problematik må grønlandsk sprogiagttagelse i en tidssvarende form genindføres i hele skoleforløbet.
- Skønt arbejdsgruppen er vidende om, at der i de senere år er sket store forbedringer i modersmålsundervisningen mange steder, er det alligevel vor opfattelse, at faget fortsat gennemføres for uprofessionelt og for traditionelt alt for mange steder med den konsekvens, at fagets status er alt for lav i for mange elevers bevidsthed. Det vurderes at de aktuelle problemer med at tiltrække unge til grønlandskfaget (undervisning, forskning og administration) hænger meget nøje sammen med denne statusproblematik.

Udgiftskrævende rekommandationer

- Dokumentationen af grønlandsk i form af ordlister, ordbøger, interaktive databaser og tekstcorpora gives meget høj prioritet, idet eksistensen af sådanne hjælpemidler anses for at være en forudsætning for sprogets muligheder for at vinde domæner fra dansk.

- Sproglig rådgivning og information om grønlandsk styrkes radikalt for at medvirke til at kvalificere den folkelige debat og for at øge den brede interesse for grønlandsk.

Oqaasileriffik opnormeres til det aktivitetsniveau, Landstinget principielt gik ind for under forelæggelsesdebatten i efteråret 1998, nemlig 5 AC-årsværk og 2 HK årsværk. For at nå dette mål må Oqaasileriffiks nuværende ramme udvides med ca. 1,5 mio. kr. Et muligt første delmål kunne være en rammeudvidelse på 600.000 kr., idet en sådan begrænset udvidelse vil gøre det muligt at ansætte 2 unge AC i uddannelsesstillinger. En sådan konstruktion vil dels straks højne aktivitetsniveauet og dels lede frem mod det generationsskifte i sprogrøgten, der inden for en overskuelig årrække vil blive aktuel.

Det er arbejdsgruppens opfattelse, at en kvalificering af det sproglige arbejde, herunder dokumentation i form af ordlister og databaser, og kvalificering af den sproglige debat, herunder folkeoplysning og holdningsbearbejdelse, er en afgørende forudsætning for videreudviklingen af grønlandsk. Det er endvidere arbejdsgruppens opfattelse, at Oqaasiliortut/ Grønlands Sprognævn og dets sekretariat, Oqaasileriffik, reelt er det eneste mulige forum for aktiviteter af den art. I denne sammenhæng skal etableringen af sproglige registre og anden dokumentation særligt nævnes. Det er næppe en overdramatisering at hævde, at uden moderne terminologiske og leksikografiske hjælpemidler kan grønlandsk ikke udvikles til at være et reelt alternativ til dansk på en lang række områder. Og virkeliggøres dette ikke vil grønlandsk hurtigt miste meget af sin nyvundne prestige og igen komme i en truet position. Det er derfor Oqaasileriffik har prioriteret metodeudviklingen til denne dokumentation meget højt og nu påregner at være klar til at påbegynde selve "produktionsfasen" (inddatering og offentliggørelse på Internettet) i 2002, naturligvis under forudsætning af at der kan ansættes medarbejdere til at påtage sig opgaven.

- Der etableres et kompetent autorisationsorgan under Sprognævnet.

Forslaget må ses som en del af den pakkedløsning, der er en forudsætning for overhovedet at få terminologidannelsen til at fungere. Forslaget forudsætter således eksistensen af en fungerende termdatabase samt at Oqaasileriffik vil være bemanded til at yde udvalget sekretariatsbistand. Terminologibehovet er stort, hvorfor der må påregnes en høj mødefrekvens i udvalget. Det er endvidere således, at der er tale om et særdeles teknisk krævende arbejdsfelt, hvorfor det vurderes at være nødvendigt at investere i en kvalificering af udvalget. Det er vor opfattelse, at et kortere ophold ved leksikografiske og terminologiske faginstitutioner vil den bedste måde at kvalificere udvalget på. Dette vil enkelt kunne arrangeres med hjælp fra Dansk Sprognævn.

Der må således regnes med et engangsbeløb på 100.000 kr. til rejseudgifter og ikke under 100.000 kr. årligt til diæter.

- For at styrke den folkelige debat om grønlandsk etableres der informationskampagner, evt. i forbindelse med en "sprogets uge".

Udgiften til en landsdækkende kampagne anslås at ligge et sted mellem 100.000 kr. og 1/2 mio. kr. afhængig af ambitionsniveauet.

- Der etableres en sproglig efteruddannelse for grønlandere med bestået videregående uddannelse ("Oqallorissarfik"). Uddannelsen skal medvirke til at kompensere for det manglende sproglige indhold i de videregående uddannelser, specielt i udlandet, men også i en ikke ringe grad i Grønland.

Uddannelsen organiseres som kursusforløb umiddelbart efter ansættelse. Den skal opøve kandidaterne i grønlandssproglig formidling af fagligt stof og skal have et omfang som fx gymnasieskolens pædagogikum. Den gennemføres ved et samarbejde mellem eksisterende institutioner såsom Oqaasileriffik, Ilisimatusarfik og Journalistuddannelsen, og bør derfor placeres i Nuuk.

Under forudsætning af at den ansatte bevilges tjenestefrihed med løn for at modtage undervisningen vil forslaget kunne gennemføres for ca. 100.000 kr. om året. Der regnes med såvel et efterårs- som et forårsforløb.

- Tolke- og oversætteruddannelserne moderniseres efter retningslinier som udstukket af tolkegruppen under sprogkonferencen i Kangerlussuaq januar 2001.

Udgifterne til forslaget kan på nuværende tidspunkt ikke budgetteres med blot tilnærmelsesvis sikkerhed, dels fordi planerne endnu kun eksisterer i en skitseagtig form og dels fordi det endnu er for tidligt at spå om interessen for uddannelsen. En merudgift omkring 1 mio. kr. årligt er dog et kvalificeret gæt baseret på et scenarium med 10 BA-studerende nogenlunde ligeligt fordelt på dansklinien og engelsklinien.

- Der ydes en ekstra indsats for at producere kvalitetslitteratur til børn og unge. Arbejdsgruppen skal i denne sammenhæng især pege på muligheden for genoptryk i ny retskrivning af de eksisterende lidt ældre billedbøger som Jens Sigsgaard: Palle kisimîtlune silarssuarne eller Thorbjørn Egner: Kardemommemiut pîaissutdlo. Samtidig har arbejdsgruppen peget på muligheden af igen at udskrive en ungdomsbogskonkurrence for ad denne vej at motivere forfatterne til at skrive for denne gruppe.

Atuakkiorfik anslår udgifterne til genoptryk i størrelsesordenen 80.000 kr. pr. bog.

Aviâja Helms, Responsum

Arbejdsgruppen vedrørende de sprogpoltiske redegørelser har valgt at afgive sine anbefalinger i form af

1. Rekommandationer, samt
2. juridisk responsum vedrørende spørgsmålet om folkeretlige forpligtelses betydning.

Arbejdsgruppen for sprogpoltisk redegørelse til Landsstyret har bedt mig vurdere, om der kan være internationale forpligtelser, som kan antages at begrænse hjemmestyrets muligheder for at indføre specifikke love vedrørende sproget i Grønland.

Endvidere er jeg blevet bedt om en foreløbig juridisk vurdering af statens forpligtelser overfor grønlændere, der bor i Danmark – mere specifikt omkring spørgsmålet om sprog/grønlandskundervisning udfra synspunktet om mindretalsbeskyttelse.

Hjemmestyrets forhold til grundloven.

Grundloven § 1's bestemmelse om at denne grundlov gælder for alle dele af Danmarks Rige udstræktes til yderligere at gælde for Grønland ved grundlovsændringen i 1953.

Grønlands Hjemmestyre blev indført under en forudsætning om, at rigsheden opretholdes. I den forbindelse udtalte Hjemmestyrekommissionen, at de i grundloven fastsatte regler og principper i deres helhed fortsat gælder også for Grønland.

Hjemmestyrekommissionen anførte, at den umiddelbare juridiske konsekvens af rigshedens opretholdelse af, at *"de i grundloven fastsatte regler og principper (vil) i deres helhed fortsat være gældende også for Grønland."* Der har således efter Grønlands indragelse under grundloven været tale om et princip om rigets enhed for så vidt, som alle dele af Danmarks rige er undergivet samme grundlov.

Det må derfor lægges til grund, at efter hjemmestyrets indførelse er princippet om rigets enhed udtrykt i hjemmestyreloven, hvorefter hjemmestyret varetager egne anliggender indenfor rigshedens rammer.

Hjemmestyrelovens § 9.

De i Grønland anvendte sprog fremgår af Hjemmestyreloven.

I Hjemmestyrelovens § 9 er det således bestemt:

"Det grønlandske sprog er hovedsproget. Der skal undervises grundigt i det danske sprog.

Stk. 2. Begge sprog kan anvendes i offentlige forhold."

Bemærkningerne til bestemmelsen er holdt i generelle og konstaterende formuleringer, hvorfor der ikke er mange fortolknings momenter at hente i forarbejderne. I kommissionens bemærkning til bestemmelsen fastslås alene at i erkendelse af, at sproget er af afgørende betydning for bevarelsen og styrkelsen af den grønlandske befolknings identitet, foreslås det, at det grønlandske sprog anerkendes som hovedsprog i Grønland.

Det anføres videre, at dansk som rigssprog er bindeledet mellem de forskellige befolkningsgrupper i riget og, som forholdene er, et middel for Grønland til forbindelse med omverdenen, hvorfor det endvidere blev foreslået, at der skal undervises grundigt i det danske sprog, og at såvel grønlandsk og dansk kan anvendes i offentlige forhold.

Der føres ikke i Grønland offentlige registre over borgernes anvendte/ foretrukne sprog, hvilket indebærer at det ikke er muligt med en optimal grad af statistisk sikkerhed at fastslå, hvor stor en del af den grønlandske befolkning er grønlandsktalende, dansktalende eller tosprogede. Da der heller ikke foretages f.eks. sprogtester, som man kender det i andre lande, er det forbundet med en vis usikkerhed at forsøge at danne sig et indtryk af den sproglige konstellation i Grønland. Krav om sprogtests kan f.eks. stilles i.f.m. besættelse af stillinger af et vist niveau eller funktioner i det offentlige regi.

I forlængelse af dette skal dog henvises til den i Midtvejsrapporten nævnte videnskabelige undersøgelse foretaget af Olsen og Langgaard.

I forbindelse med overvejelserne omkring lovgivningsmæssige tiltag på det sproglige område, må det derfor undersøges hvorvidt der i registerlovgivningen findes bestemmelser, som kan være til hinder for at eventuelt spørgsmål om sprogregistrering eller om krav om sprogtester kan indføres ved lov. Lovgivningskompetencen vedrørende registerlovgivningen er et rigsfællesskabsanliggende og ligger i Folketinget.

Da registerlovgivningen er et omfattende og kompliceret lovområde, har det ikke været muligt inden for rammerne af nærværende opgave at foretage yderligere undersøgelser. Det anbefales derfor, at en sådan undersøgelse iværksættes, såfremt Landsstyret måtte overveje at indføre en eller anden form for registrering af befolkningens anvendte sprog.

Som lovgivningen er i dag, er hjemmestyret bundet af hjemmestyrelovens bestemmelse om, at såvel grønlandsk som dansk kan anvendes i offentlige forhold ligesom det er forpligtet til at der skal undervises grundigt i dansk.

Det har ikke været muligt indenfor nærværende respons rammer at undersøge rækkevidden af ordet "grundigt". Så vidt vides er det ikke

tidligere blevet undersøgt om der stilles krav til undervisningens grundighed eller indhold.

For så vidt angår spørgsmålet om offentlige forhold må det antages at dække alle former for offentlige instanser, som er omfattet af sagsbehandlingsloven.

Landstingets lovgivningskompetence og forholdet til Internationale forpligtelser.

Det er den danske regering, som efter Grundlovens § 19 har beføjelse til indgåelse af traktater m.m. og det er Folketinget der giver samtykke, når dets medvirken til opfyldelse af traktater er nødvendig.

Derudover er det bestemt i hjemmestyrelovens § 10, stk. 1, at hjemmestyret er undergivet de forpligtelser, der følger af traktater og andre internationale regler, som til enhver tid er bindende for riget.

Hjemmestyrekommissionen bemærkede i sin betænkning, at hjemmestyrets kompetence må ses i relation til rigets internationale forpligtelser, som vil have virkning for både rigsmyndighederne og for hjemmestyret. Og det er - den ikke nærmere uddybede - begrundelse for, at der i hjemmestyreloven blev indsat en bestemmelse om, at hjemmestyret er undergivet de forpligtelser, der følger af traktater og andre internationale regler, som til enhver tid er bindende for riget, se hertil hjemmestyrekommissionens betænkning, bind 1, side 33. I bemærkningerne til de enkelte bestemmelser i betænkningen er der alene en henvisning til, at den færøske hjemmestyrelovs § 5, stk. 1 har et tilsvarende indhold.

Formuleringen i hjemmestyrelovens § 10 såvel som i hjemmestyrebetænkningens bemærkninger vedrørende bestemmelsen og forudsætningen for at indføre hjemmestyre i Grønland, kan efterlade det indtryk, at der stilles bestemte krav til hvorpå traktater og internationale forpligtelser opfyldes.

I de følgende gennemgås hvorvidt folkeretten stiller krav til den måde, hvorpå landene opfylder deres internationale forpligtelser.

Det grundlæggende udgangspunkt er, at traktater er bindende for de involverede parter. Samtidig stiller folkeretten et generelt krav om loyal opfyldelse. I traktatretskonventionens art. 26, er det bestemt:

"Enhver ikraftværende traktat er bindende for dens deltagere og skal opfyldes af dem i god tro."

Der er tale om et generelt krav om loyal opfyldelse. Der stilles krav om, at folkeretlige regler rent faktisk i praktisk retsanvendelse respekteres. Det kan udtrykkes på den måde at folkeretten stiller krav om resultater, men ikke krav om bestemte opfyldelsesmåder.

Udgangspunktet i folkeretten er følgelig, at der ikke stilles krav om bestemte opfyldelsesmåder. (Det kan dog være bestemt i en konkret traktat at dens indhold kun kan opfyldes på en bestemt måde.)

Den i hjemmestyrelovens § 10 indeholdte bestemmelse om, at hjemmestyret er bundet af internationale forpligtelser synes således at være en unødvendig bestemmelse allerede fordi det i traktatsretten er bestemt, at traktater er bindende for deltagerne og skal opfyldes loyalt og fordi Grønland som en del af rigsenheden må formodes at være omfattet af Danmarks internationale forpligtelser, medmindre der er taget territorielt forbehold. Derudover kan den danske regering i medfør af § 10, stk. 3 pålægge hjemmestyret til at foretage de foranstaltninger, der er nødvendige bl.a. i medfør af stk. 1.

For den nationale vinkel, d.v.s. for den grønlandske vinkel, er det interessante i denne sammenhæng spørgsmålet om hvordan Grønland kan opfylde sine folkeretlige forpligtelser i spørgsmålet om at lovgive på sprogområdet eller sagt på en anden måde: Hvordan kan Hjemmestyret lovgive på sprogområdet (med henblik på at styrke det grønlandske sprogs anvendelse) uden at risikere at bryde sine folkeretlige forpligtelser..

Det følger af ovenstående, at folkeretten ikke har nogen selvstændig rolle i den nationale ret. (En traktat kan inkorporeres og dermed blive en del af den nationale ret.)

Dette er sket i Danmark for så vidt angår Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, idet Folketinget i 1992 besluttede at sætte den Europæiske Menneskerettighedskonvention (EMRK) i kraft i dansk ret i form af en henvisning til konventionen i lovform.

Menneskerettighedskonventionen er dog ikke inkorporeret i grønlandsk lovgivning, men søges dog opfyldt på den måde, at der i den praktiske retsanvendelse ikke handles i strid med konventionen (også kaldet løbende opfyldelse). Der er således en almindelig formodning om at grønlandsk ret er i overensstemmelse med principperne i Menneskerettighedskonventionen.

Det modsatte af opfyldelse i folkeretten er folkeretsbruddet. Eftersom Grønlands Hjemmestyre er bundet af rigets folkeretlige forpligtelser følger de deraf at grundsynspunktet i forbindelse med fortolkning af grønlandsk lovgivning er, at grønlandsk ret så vidt muligt skal fortolkes og anvendes sådan, at grønlandsk ret er og bliver i overensstemmelse med folkeretten.

I den forbindelse er det vigtigt at notere sig, at en traktat ikke kan være selve udgangspunktet i en juridisk argumentation, men den kan virke som en sekundær kilde i fortolkningen af en dansk/grønlandsk lov, en grønlandsk retssædvane eller et præjudikat. I grønlandsk ret er traktaten således et sekundært element i modsætning til i folkeretten, hvor traktaten er et originært element i juridisk argumentation.

Den afgørende konsekvens er at anvendelse af traktaten er betinget af andre elementer. Dette indebærer, at såfremt der er tvivl om fortolkningen eller anvendelsen af en grønlandsk lov sammenholdt med en international forpligtelse (retssædvane eller præjudikat) er der plads til traktaten i den juridiske argumentation. Det antages, at folkeretlige principper ikke

nødvendigvis har forrang frem for andre regler udspringende fra de nationale regler.

Det er ovenfor fastslået, at hjemmestyret er forpligtet til at handle i overensstemmelse med rigets folkeretlige forpligtelser i det omfang der er muligt inden for gældende ret.

For at kunne gøre det, skal det dog fastslås at pligten forudsætter, at det ligger fast, hvad der følger af folkeretten, d.v.s. at den relevante folkeretlige regel har et indhold, hvorom der ikke hersker tvivl.

Såfremt denne forudsætning ikke er opfyldt, hvilket ofte er tilfældet, må hjemmestyret handle i overensstemmelse med hjemmestyrets fortolkning af den folkeretlige regel.

Det må således antages, at såfremt der opstår en konflikt mellem en folkeretlig regel og en grønlandsk regel for de grønlandske domstole, må de grønlandske domstole læne sig op af sine regler i sit eget retssystem.

Spørgsmålet om hvorvidt der foreligger folkeretsbrud i forbindelse med national lovgivning, må antages at skulle bedømmes på linie med anvendelse af andre typer af forskellige retskilde materiale.

Dette medfører, at folkeret/international ret er relevant ved bedømmelse af nationale retsspørgsmål, og hvis folkeretlig og national retskilde materiale trækker i forskellige retninger, foreligger der en regelkonflikt

Der findes ikke enkle principper til løsning af sådanne konflikter.

- International ret indgår som et relevant retligt materiale ved afgørelse og regulering i dansk/grønlandsk ret. At den internationale ret er relevant, er ikke ensbetydende med, at den altid er udslagsgivende.
- Den internationale ret kan få særlig vægt, når den nationale ret er uklar, jf. fortolkningsreglen.
- Hvor en lov ved henvisning udpeger en traktat som nationalt anvendelig, sker der fortolkning af traktaten.

Det ligger uden for rammerne af nærværende resposum at uddybe traktaters fortolkning i national ret i et større omfang. Hvorvidt der er sket et folkeretsbrud afgøres konkret ud fra en undersøgelse af de faktiske forhold.

Eksempler på konventioner.

Det er ovenfor blevet nævnt, at Danmark har valgt at inkorporere **Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (EMRK)** ved lov, men da loven ikke gælder for Grønland, er udgangspunktet, at Grønland opfylder sine forpligtelser efter Menneskerettighedskonventionen loyalt og i god tro.

Det er i EMRK artikel 14 bestemt, at nydelsen af det i Menneskerettighedskonventionen anerkendte rettigheder og offentligheder skal sikres uden

forskel på grund af blandt andet sprog. Menneskerettighedsdomstolen har afsagt en dom i EMD 6, *den belgiske sprogstrid*, der vedrører den belgiske lovgivning, som fastslår at undervisning på de statslige skoler i de 2 sprogområder, fransk og flamsk alene blev givet på det pågældende områdes sprog. Fransktalende familier, der var bosat i flamsktalende områder, kunne således ikke få undervisning på deres eget sprog. Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol fandt, at forskelsbehandlingen var en krænkelse af artikel 14 sammenhæng med artikel 2 i tillægsprotokol af 20. marts 1952.

I det følgende fremdrages eksempler fra nyere praksis på traktater, som Danmark har ratificeret, og som kan have betydning i forhold til et eller flere mulige lovgivningstiltag på sprogområdet.

Af store multilaterale traktater tilsluttede Danmark sig bl.a. **FN' s Konvention om Beskyttelse af Børn** og om samarbejde med hensyn til Internationale Adoptioner (lovtidende C, 1997, 788), **ILO Konventionen nr. 169** af 28. juni 1989 vedrørende oprindelige folk og stammefolk i selvstændige stater (lovtidende C, 1997 side 551).

I ILO' s Konvention 169, er det bestemt i artikel 26, at medlemmer af oprindelige folk skal kunne tilegne sig uddannelse på alle niveauer på lige fod med resten af det nationale/danske samfund.

Af ældre konventioner kan nævnes **FN' s Internationale Konventioner om borgerlige- og politiske rettigheder**, hvori det er bestemt i artikel 27, at i de stater hvor der findes etniske, religiøse eller sproglige mindretal, må personer der tilhører sådanne mindretal ikke forholdes retten til fællesskab med de øvrige medlemmer af deres gruppe, at leve deres eget kulturliv, at bekende sig til og udøve deres egen religion eller at benytte deres eget sprog.

Grønlændere i Danmark.

Derudover er **Europarådets rammekonvention af 1. februar 1995 om beskyttelse af nationale mindretal**, som måske kan antages at kunne påberåbes af de i Danmark fastboende grønlandere.

I artikel 5 er det bestemt, at parterne forpligter sig til at fremme betingelserne, der er nødvendige for at personer, der tilhører nationale mindretal, kan vedligeholde og udvikle deres kultur og bevare de vigtigste elementer af deres identitet, især blandt andet deres sprog. Og i relation til dette er artikel 5, stk. 2, også interessant, fordi det der fastslås, at parterne skal afstå fra at føre en politik eller gennemføre en praksis, der går ud på at assimilere personer, der tilhører mindretal imod deres vilje og skal beskytte disse personer mod enhver handling, der sigter mod sådan assimilationer.

I den forbindelse tænkes her på, at de i Danmark boende grønlandere ikke på samme måde som andre mindretal i Danmark har adgang til sprogundervisning. Socialministeren har ved sit nylige besøg i Grønland

begrundet de manglende integrationstiltag med, at grønlændere er danske statsborgere, hvorfor de skal behandles lige i forhold til danskerne. Jeg vil anbefale, at der foretages en juridisk vurdering af, hvorvidt grønlændere i Danmark er omfattet af ovennævnte konvention.

Konklusion.

Grønland er bundet af de for Grønland gældende internationale forpligtelser og traktater. Der stilles ikke i folkeretten generelt krav om bestemte opfyldelsesmåder, men det forventes at parterne opfylder traktaternes indhold loyalt og i god tro.

Hvorvidt der nationalt sker et brud på folkeretlige forpligtelser, beror på en konkret afgørelse.

-----o0o-----

Såfremt ovennævnte ønskes yderligere uddybet, står jeg fortsat til disposition.

København, den 29. juni 2001

Aviâja Helms

Midtvejsrapport til Landsstyret - november 2000

Introduktion

Nærværende rapport beskriver midtvejsrapport fra Arbejdsgruppen for sprogpolitisk redegørelse til Landsstyret.

I midtvejsrapporten fremsættes orientering om kommissoriet samt redegørelse om arbejdsgruppens arbejde indtil dato.

Indholdet af arbejdet og talmaterialet taler for sig selv. Vi har dog fundet det nødvendigt at indstille, at arbejdsgruppen fortsætter arbejdet efter samme tidsplan.

De indstillinger, der er indeholdt i delrapporterne omhandler de emner, der kan bearbejdes under den planlagte *konference primo januar år 2001*.

Med venlig hilsen

Carl Chr. Olsen

På vegne af arbejdsgruppen

Sammenfatning

Opstarten til dette arbejde har sin oprindelse i arbejdet omkring redegørelse for oprettelse af et Sprogsekretariat. Man tog det standpunkt, at sprogpolitisk redegørelse først kan opstartes efter oprettelsen af et Sprogsekretariat. Landsstyret har så anmodet Oqaasileriffik/Sprogsekretariatet til at lede en arbejdsgruppe, der udarbejder *Sprogpolitisk redegørelse*. Under kommissoriet er inkluderet tidsplan for arbejdsgruppen/udvalget.

Arbejdsgruppen har holdt fire møder. Ved arbejdets påbegyndelse hyrede man stud. mag. Lene Kielsen Holm at arbejde som sekretær for udvalget.

Ved nedsættelse af arbejdsgruppen havde man oprindeligt tilgodeset en juridisk kyndig som medlem. Arbejdsgruppen vurderede, at man i opstarten nærmere havde brug for en statistiker. Efter samråd med landsstyremedlemmet besluttede man, at Thomas Andersen fra Grønlands Statistik deltager i arbejdsgruppen. Man vurderede, at en jurist vil kunne inddrages henimod begyndelsen af det nye år.

Formanden og Lene Kielsen Holm tog til Sisimiut i midten af august, 2000 for at lave pilot undersøgelse af de kommende interviews på kysten. Formålet med rejsen er først og fremmest, ved interviews af brugere at undersøge feasibility af anvendelse af det grønlandske sprog med andre sprog som tillægssprog. Interviews med grønlandere og danske bekræftede, at man ved naturlige miljøer er muligt at tilegne sig det

grønlandske sprog, og at man finder det nyttigt, at man har tillægssprog og at disse dækker behov i arbejdsmæssigt livsnødvendige situationer.

Arbejdsgruppen har under møderækkerne vurderet tidsplanen. Da man tyer til bevillingen til Oqaasileriffik/Sprogsekretariatet i det første års periode, har man begrænset de planlagte rejseaktiviteter til kysten, og man fokuserer på vurdering af skriftligt materiale og statistiske oplysninger. Trods mindre mødeaktivitet har man delegeret arbejdet til medlemmerne af arbejdsgruppen til at formulere og fremsætte herværende midtvejsrapport.

Delrapporterne kan siges at tale for sig selv. Men disse er bl. a. dem, man vil forme konferencen ud fra.

Arbejdsgruppen vurderer endvidere, at afsnittet omkring sproget engelsk til blive uddybet henimod konferencen og tiden derefter.

Midtvejsrapporten fremsætter hermed noget statistisk materiale af høj relevans for sprogpolitik.

Arbejdsgruppen konstaterer, at det grønlandske sprog ikke længere er i udryddelsestruet situation. Det bør man planlægge efter i fremtiden.

Fornemmelsen er, at anvendelse af sprog i langt højere grad end ventet går henimod anvendelse af det grønlandske sprog. Tendensen er så tydelig på dette område, at man bør vurdere, om man bør tage specielle tiltag med hensyn til kun grønlandsksprogede unge, hvad angår deres arbejdsmæssige og uddannelsesmæssige forhold. Her er der tale om formel og folkelig medleven omkring oplysthed og uddannelse. Mangel på tiltag omkring disse vil medføre at denne gruppe sakker bagud og bliver offer for periodens politik. På den anden side bør man også vurdere mangelen på brug af det danske sprog. Man bør indse, at der ikke længere er naturlige miljøer for at lære det danske sprog i Grønland.

På trods af, at det grønlandske sprog er hovedsproget, bør standarden af anvendelsen vurderes nøje. I den forbindelse bør man stabilisere fælles standard i skrift. Der bør være instans i Grønland, som beføjelse til autoriserede oversættelser. Man bør overveje indførelse af translatoruddannelsen i Grønland.

Registrering af grønlandsk navnestof for personer og steder bør realiseres fuldt ud under Oqaasileriffik/Sprogsekretariatets regi. Arbejdet omkring stednavne er ved at blive stabiliseret, men der bør indledes seriøs indsats omkring personnavne af grønlandsk oprindelse.

Arbejdsgruppen vurderer, at lovmateriale med relevans til anvendelse af sprog vil blive behandlet som helhed og med prioriteret plan efter konferencen i januar for at fremsætte lovgivningstiltag til Landstingets efterårssamling år 2001.

Om definitioner af centrale begreber

Indledning: Grundlæggende gælder det, at meget få af de ofte anvendte begreber i litteraturen om flersprogethed anvendes med tilnærmet terminologisk præcision, selv når de anvendes om og på samme sprog.

Nærværende liste er et forsøg på så præcist som muligt at redegøre for hvordan termene anvendes på grønlandsk og dansk i det videre arbejde. Efter hvert ord er anført, hvorledes termen vedrører en problematik på samfundsniveau eller på individniveau.

L1, modersmål (individ): En persons første og bedste sprog iflg. personens egen definition. Dette indebærer, at enkelte personer, nemlig de såkaldt naturligt tosprogede (se nedenfor), kan have to modersmål.

L2, fremmedsprog (individ): Tidligere har udtrykkene "andetsprog" og "fremmedsprog" været anvendt som betegnelse for hhv. et indenlandsk fremmedsprog og et udenlandsk fremmedsprog. Distinktionen er ikke almindeligt anerkendt, så den vil ikke blive anvendt i det følgende. Set med grønlandske øjne er altså L2 både det indenlandske fremmedsprog, dansk, og de udenlandske som engelsk, fransk etc.

Officielt sprog (samfund): Det sprog, der iht. konstitutionen er landets sprog. Grønlandsk er således officielt sprog i Grønland.

Det andet (tredje etc.) officielle sprog (samfund): Anvendes i konstitutionelt flersprogede lande om sprog bortset fra det officielle sprog, der pt. er på tale. Dansk er således ikke et andet officielt sprog i Grønland.

Majoritet(ssprog) (samfund): Anvendes af nogle forfattere generelt om det numeriske flertals sprog, af andre specifikt om sproget hos den gruppe, som dels er den numerisk stærkeste og dels har en magtposition. Det er i denne sidste betydning ordet anvendes af Hyltenstam & Stroud (1991). Skutnabb-Kangas (1986) anvender udtrykket "maktmajoritet" om denne gruppe. Eksempel dansk i Danmark.

Minoriseret majoritet (samfund): Anvendes af Skutnabb-Kangas (1999) om en numerisk majoritet med begrænset indflydelse. Hun har tidligere (1986) brugt termen "avmaksmajoriteten" om samme gruppe og Hyltenstam & Stroud har brugt udtrykket "janta". Guarani i Paraguay eller bantu-sprogene i Sydafrika er - eller var i hvert fald tidligere - eksempler på minoriserede majoritetssprog.

Majoriseret minoritet (samfund): Anvendes af Skutnabb-Kangas som modsætningen til ovenstående. Hos Hyltenstam & Stroud findes udtrykket "eliten" for samme begreb.

Minoritet(ssprog) (samfund): Anvendes med de ovenfor anførte undtagelser generelt. Grønlandsk i Danmark er et klart eksempel på et minoritetssprog.

Tosprogethed samt **flersprogethed (individ og samfund):** Anvendes ikke i betydningen "balanceret tosprogethed" (se nedenfor) men generelt

om en person eller et samfund, hvor to eller flere sprog anvendes i nogen videre udstrækning. Tosprogethed er således en del af den grønlandske virkelighed.

Konstitutionelt to- eller flersproget nationstat (samfund):

Betegnelse for en nation med mere end et officielt sprog. Bemærk at betegnelsen ikke udsiger noget om størrelsen af de officielle sprog. Faktisk er det ualmindeligt at finde lande med noget der nærmer sig balance mellem de officielle sprog. Fx er rætoromansk et af Schweiz' officielle sprog, skønt det kun tales af ca. 1% af befolkningen. Betegnelsen siger heller ikke noget om de individuelle borgers evne til at bruge begge sprog. I praksis er det typisk således, at minoriteten taler majoritetens sprog, ikke omvendt. Fx består det konstitutionelt tosprogede Finland stort set af 4,7 mio. finsksprogede og 300.000 svensksprogede, der også taler finsk. Bemærk endelig, at betegnelsen ikke udsiger noget om arten eller anvendelsen af de officielle sprog. Der kan fx være tale om klart forskellige sprog som det er tilfældet med svensk og finsk i Finland eller fransk og engelsk i Canada. Der kan også være tale om en diglossisk situation som det er tilfældet med klassisk arabisk vs. regional arabisk. Endelig kan to dialekter undertiden få officiel status som tilfældet er det med Nynorsk og Bokmål i Norge.

Individuel tosproget (individ): Anvendes i overensstemmelse med Grosjean (1982) om enhver person, der i dagligdagen anvender flere sprog i praksis. Betegnelsen inkluderer altså tosprogethed under enhver form. I Grønland er betegnelsen "dobbeltsproget" alment anvendt. Ordet vil dog ikke blive anvendt i det følgende, da det ikke er alment accepteret i litteraturen.

Balanceret tosproget (individ): Som sådan betegnes en person med meget høj kompetence (modersmålsniveau eller tæt på) i begge sine sprog. Det er dog ofte sådan, at individets ene sprog foretrækkes i bestemte situationer, medens det andet opfattes bedre at dække i andre. Balanceret tosprogethed findes næsten udelukkende hos personer af blandet herkomst.

Domineret tosproget (individ): En person med nogen kompetence på det andet sprog. De fleste tosprogede grønlændere er således domineret tosprogede, idet deres tillærte danske sprog meget tydeligt er langt fra modersmålskompetencen. Også hos personer, der har lært det andet sprog som barn, er domineret tosprogethed almindelig. Det har således i en periode af Grønlands nyere historie været normalt, at blandinger lærte at tale godt dansk men mangelfuldt grønlandsk. En sådan person vil omtales som dansk domineret tosproget.

Naturligt tosproget (individ): Hermed menes en person, der tidligt i livet har lært sig flere sprog uden formel skoling. Som naturligt tosproget betegnes således ikke alene personer, der har lært sig sprogene i hjemmet, men også personer med ensproget familiebaggrund, der fx i legesituationer har lært sig et andet sprog. Mange grønlændere blev

tidligere naturligt tosprogede på grund af det kraftige islæt af dansksprogede børn i deres dagligdag. I nyere tid synes trenden at gå den anden vej således at mange små danske børn lærer sig grønlandsk på en naturlig måde.

Kulturelt tosproget (individ): Hermed menes den form for tosprogethed, der opnås som følge af formel undervisning og formelle studier.

Nogle tendenser i udviklingen af antallet af brugere af det grønlandske sprog

Afgrænsning

Nærværende studie beskæftiger sig primært med antallet af personer, der taler grønlandsk, ikke med kvaliteten af det grønlandske sprog, de omhandlede personer taler. Dette sidste har aldrig været genstand for videnskabelig kortlægning, hvorfor det ikke er muligt at udsige noget om denne del af problematikken.

Metodiske problemer

Grønland er iht. Hjemmestyreloven grønlandssproget og altså ikke tosproget. Formelt set er dansk altså ikke et officielt sprog i Grønland. I konsekvens af dette registreres sproglige forhold ikke i offentlige registre som det ellers gøres i formelt flersprogede lande.

Som et eksempel på et flersproget land kan Finland nævnes, idet Finland på en lang række områder er meget sammenlignelig med Grønland, men altså ikke på det sproglige område, idet såvel finsk som svensk er officielle sprog i hele Finland, og samisk officielt sprog i samekommunerne i Lapland. Der lagres information om borgernes sprog sammen med øvrige personoplysninger i folkeregisteret således at myndigheder og organisationer har et relativt entydigt og relativt opdateret billede af antallet af brugere af de forskellige sprog og forskydningerne sprogene imellem.

Et sådant materiale findes ikke i Grønland, ligesom der heller ikke har været nogen omfattende sociolingvistisk forskning, der nogenlunde pålideligt kunne give os oplysninger om antallet af brugere af grønlandsk. Det er derfor oplysninger om sproglige forhold stort set altid er ekstraherede på folkeregisteroplysningerne om fødested. Der postuleres/ påregnes/ underforstås altså en grad af sammenfald mellem fødested og sprog.

Der er i tidens løb sat en del spørgsmålstejn ved denne sammenhæng, idet fx et antal grønlandssprogede grønlændere født af grønlændere under uddannelse i Danmark optræder i statistikken som danskere (og altså postulatorisk er dansksprogede), medens på den anden side et antal ikke-grønlandssprogede børn af danske forældre født i Grønland altså statistisk er grønlændere. Endelig udgør den meget store gruppe af blandinger en helt særligt kompliceret størrelse i denne sammenhæng, idet deres sproglige kompetence i forhold til fødestedet er en aldeles uforudsigelig størrelse.

Kvaliteten af fødested som måleinstrument i sproglige spørgsmål har aldrig været genstand for empiriske undersøgelser, men i en

sociolingvistisk undersøgelse fra Nuuk gennemført i 1989 (Langgård 1990) påvises på basis af et relativt stort corpus (1782 respondenter) en relativt præcis sammenhæng mellem fødested og selvrapporteret kompetence i grønlandsk og dansk. Et nogenlunde tilsvarende resultat når Grønlands Statistik frem til i rapporten "Den sproglige udvikling i Grønland 1984-1994" (GSK 1996). Endelig fremgår det af en helt ny kørsel fra GSK på basis af 1999 data (N=871) fra levevilkårsundersøgelsen at 97,4% af den i Grønland fødte befolkning rapporterer at have grønlandsk som førstesprog eller at være "dobbeltsprogede" og 94,3% af befolkningen født uden for Grønland rapporterer at have dansk som førstesprog eller at være "dobbeltsprogede". Der er således intet empirisk materiale der taler imod anvendelsen af fødested som sproglig indikator, hvorfor der i fortsættelsen af nærværende rapport trods det metodisk usikre i fremgangsmåden vil blive trukket konklusioner om sprog på basis af fødestedstallene.¹

Basis i sociolingvistisk forskning

Der er kun meget få egentlige undersøgelser af antallet af brugere af grønlandsk og kompetencen i grønlandsk hos brugerne, og de få undersøgelser, der findes, er alle stærkt begrænsede. Af igangværende projekter kan nævnes en større nordisk komparativ undersøgelse af sprogmoder i hhv. Jokkmokk i Sverige, Utsjoki i Finland, Kautokeino i Norge og Qaqortoq og nogle studenterprojekter om tosprogetheden blandt gymnasiaster fra hhv. Aasiaat og Nuuk.

GSK udsendte i januar 1996 en rapport om den sproglige udvikling på basis af interviewerne fra levevilkårsundersøgelsen i 1994. Denne undersøgelse anses for at være repræsentativ, men har endda den store svaghed, at den ikke medtager personer yngre end de i 1975 fødte. Dette er i denne sammenhæng ikke uproblematisk, idet det kun er de yngste årgange, der har oplevet effekten af for alvor at være majoriteten i et samfund, hvor det grønlandske sprog formelt og reelt har øget sin indflydelse mere end sikkert nogen troede det muligt for mindre end en generation siden.

Det fremgår af GSK-rapporten, at andelen af rent grønlandsksprogede varierer stærkt mellem årgangene, idet der dog tegner sig den tendens, at *jo yngre folk er, jo mere nærmer de sig tosprogethed*. (p. 28) Men forfatteren, Thomas Andersen, anfører samtidig, at sandsynligheden for

¹ Argumentationen baserer sig på postulater om at fødested stort set korrelerer med etnicitet, så for at forebygge misforståelser som følge af en ofte hørt, men grundløs påstand om at danske kvinder i stigende grad føder danske børn i Grønland hermed nogle fødselstal fordelt på moderens fødested. Som det fremgår er der tale om et faldende antal "danske" børn i Grønland, således at tendensen fra tabellen ovenfor reelt accentueres snarere end svækkes, hvis de "danske" børn blev indregnet:

Født i Grønland (af grønlandsk mor) "Danske" børn 19801.028 (837 = 81%) 19119851.140 (998 = 88%) 14619861.070 (963 = 90%) 10719871.090 (989 = 91%) 10119891.210 (1.108 = 92%) 10219901.257 (1.147 = 91%) 11019921.200 (1.103 = 92%) 9719941.156 (1.036 = 90%) 12019951.120 (1.036 = 93%) 8419961.066 (976 = 92%) 9019971.100 (982 = 89%) 1181998986 (907 = 92%) 79

overrapportering af fremmedsprogsfærdighederne er meget stor og at dette i væsentlig grad modificerer ovenstående konklusion.

Dette svarer til resultaterne af en kvantitativ og kvalitativ undersøgelse af 3 årganges holdninger til og brug af sprogene i Qaqortoq (Langgård & Olsen (sandsynligvis 2001)). Det vil nemlig blive påpeget heri, at selvrapportering (i efteråret 1999 og 2000) såvel hos de primært grønlandsksprogede som de primært dansksprogede klart tenderer mod at overrapportere færdighederne i fremmedsproget, hvilket meget præcist korrelerer med vor opfattelse af den øgende status, der tillægges tosprogetheden hos begge ethniciteter i Grønland. Vi antager, at dette også var tilfældet i 1994, da levevilkårsundersøgelsen blev gennemført, og at overrapportering således forklarer hovedparten af det tilsyneladende dramatisk forbedrede fremmedsprogsniveau.

De allernyeste tal fra GSK bekræfter denne udvikling. Med inddragelsen af stadig yngre årgange viser det sig, at andelen af flersprogede falder ganske meget. Det er reelt kun i gruppen af 40-60-årige, andelen af flersprogede er meget høj (arbejdsrapporter fra Thomas Andersen, GSK)

Endda er udsagnet om øgende tosprogethed korrekt i en kort periode i Grønlands historie. Skønt daniceringspolitikken begyndte at klinge af allerede midt i 70-erne betød dette ikke, at tilliden til det grønlandske sprogs overlevelse blev almen på samme tid. Tværtimod skulle der gå en halv snes år før denne tillid for alvor var etableret. I praksis betyder dette, at den generation børn, der fødtes i begyndelsen af 70-erne oplevede en barndom og en skolestart, hvor dansk endnu havde meget høj status, medens generationerne begyndende fra sidst i 70-erne og med stadig større effekt har oplevet den modsatte situation, nemlig at grønlandsk har en høj status, medens dansk har en lav.

Samtidig er det kun generationerne født efter midten af 80-erne, der har oplevet en barndom uden en massiv påvirkning af dansk fra legekammerater og fra danskere i barnets eget miljø (pædagoger, klubmedarbejdere, kioskekspedienter etc.). Det er nemlig et faktum, at nedgangen i antallet af danskere går meget hurtigere for de yngste generationer end totaltallet antyder. Det har i de senere år generelt været således, at nettovandringen har været positiv alene for en lille erhvervsaktiv gruppe (20-35 år), og bortset herfra stort set altid negativ. Sagt på en anden måde bliver der færre og færre danske børn til flere og flere grønlandske.

Til illustration af udviklingen anføres hermed nogle tal, der viser ungdomsårgangenes sammensætning gennem de sidste 20-30 år (grupperingerne i overensstemmelse med den i statistisk årbog anvendte). Tabellen viser den relative sammensætning af delpopulationerne pr. 1.1. det angivne år for de enkelte fødselsårgange for hhv. personer født i Grønland og personer født uden for Grønland.

	5-9 årige	10-14 årige	15-19 årige	20-24 årige	25-29 årige
2000	90-94: 96%-4%	85-89: 95%-5%	80-84: 95%-5%	75-79: 90%-10%	70-74: 82%-18%
1999	89-93: 95%-5%	84-88: 95%-5%	79-83: 94%-6%	74-78: 90%-10%	69-73: 83%-17%
1998	88-92: 94%-6%	83-87: 94%-6%	78-82: 94%-6%	73-77: 89%-11%	68-72: 84%-16%
1997	87-91: 94%-6%	82-86: 94%-6%	77-81: 93%-7%	72-76: 89%-11%	67-71: 86%-14%
1996	86-90: 93%-7%	81-85: 93%-7%	76-80: 92%-8%	71-75: 88%-12%	66-70: 87%-13%
1994	84-88: 93%-7%	79-83: 92%-8%	74-78: 90%-10%	69-73: 89%-11%	64-68: 88%-12%
1993	83-87: 92%-8%	78-82: 91%-9%	73-77: 90%-10%	68-72: 90%-10%	63-67: 88%-12%
1992	82-86: 91%-9%	77-81: 88%-12%	72-76: 89%-11%	67-71: 90%-10%	62-66: 85%-15%
1991	81-85: 91%-9%	76-80: 88%-12%	71-75: 89%-11%	66-70: 90%-10%	61-65: 85%-15%
1990	80-84: 90%-10%	75-79: 87%-13%	70-74: 88%-12%	65-69: 89%-11%	60-64: 83%-17%

Som det fremgår er der tale om en næsten undtagelsesløs lineær udvikling. Jo yngre årgange, jo mindre kontakt med jævnaldrende danskere. Det ses fx at for 10 år siden var ca. hvert tiende barn i den tidlige skolealder dansk, medens der nu kun er tale om ca. hvert 25. barn i ældre klasser. Denne udvikling begrænser selvsagt de yngre generationers muligheder for uformel indlæring af dansk.

Generelle demografiske variabler

Frem til omkr. 1950 var der meget, meget få danskere i Grønland, og de talte stort set alle grønlandsk.

Med nyordningen fra 1950 begynder den for de næste årti så karakteristiske import af dansk arbejdskraft. Allerede i 1955 udgjorde den danskfødte del af befolkningen 7% og 20 år senere i 1975 godt 19%.

For en halv snes år siden begyndte effekten af Hjemmestyret for alvor at slå igennem og antallet af danskere i Grønland begyndte at gå ned fra et niveau tæt på 10.000 til det aktuelle niveau på under 7.000. Denne nedgang påregnes at fortsætte i årene fremover.

Disse tal må ses i lyset af de enorme svingninger i det grønlandske fødselstal, som har karakteriseret de senere årtier. Omkring 1960 fødtes der op imod 1500 børn af grønlandske mødre om året. 15 år senere er det tilsvarende tal ca. halveret. Fra omkring 1985 begynder ekkovirkningen af de store fødselsårgange at gøre sig gældende, så fødselstallet stiger til et niveau omkring 1000 børn om året. Helt aktuelt er fødselstallet igen svagt faldende som følge af ekkovirkningen af de små årgange fra 70-erne.

Befolkningens sammensætning i udvalgte år fremgår af følgende opstilling:

År ²	Grønlandsfødte	Danskfødte
1945	20.939	473
1950	22.581	1.061
1955	25.234	1.867
1960	30.378	2.762
1965	34.711	4.104
1970	38.914	7.417
1975	39.979	9.523
1980	40.947	8.826
1985	43.587	9.353
1990	46.142	9.416
1995	48.412	7.320
2000	49.369	6.755

Før en analyse af øvrige demografiske variabler såsom alderssammensætningens betydning henvises enten til Langgård 1990 eller Langgård 1992.

Ideologiske variabler

Nyordningen havde danicering som explicit mål, et mål, der i de første år synes at have haft opbakning i brede kredse. Dette kan sammenholdes med den dengang internationalt fremherskende opfattelse, at sprog ikke måtte/ kunne indlæres simultant. I fortsættelse heraf er det forståeligt, at nogle af de grønlandske familier, der havde potentialet hertil begyndte at opfostre børnene alene dansksproget og at de mange blandinger, der kom til verden som en sideeffekt af nyordningen, kun sjældent lærte at tale grønlandsk.

² Der er tekniske forskelle i opgørelsestidspunkterne i årenes løb, således at 5-års intervallerne kun er "rene" fra 1965 og fremad. For årene fra 1945 til 1960 er befolkningen opgjort den 31.12.

Denne daniceringsideologi brød ganske hurtigt sammen og erstattedes gradvis af sin modpol, nemlig grønlandiceringsideologien, der nåede et foreløbigt toppunkt fra omkr. midten af 70-erne i tiden op mod hjemmestyrets indførelse og i Hjemmestyrets første år.

I de seneste år synes et nyt holdningsskift at være ved at gøre sig gældende som det dels kommer til udtryk i den nyeste grønlandske litteratur og som den seneste sociolingvistiske undersøgelse (Langgård & Olsen 1999) antyder. I konsekvens af denne nyeste svingning i attituderne må et folkeligt ønske om en øget indsats på fremmedsprogsområdet i Grønland påregnes i årene fremover.

Nogle tendenser i udviklingen af brugen af det grønlandske sprog - Sammenfatning:

Det grønlandske sprog har såvel formelt som reelt en meget stærk position i dagens Grønland. Dette er i overensstemmelse med udvalgsmedlemmernes umiddelbare fornemmelse og de få undersøgelser, der eksisterer på området, synes at bekræfte indtrykket: Grønlandsk lever og har det godt.

Men trods den store styrkelse af det grønlandske sprogs status, der har fundet sted inden for ca. den sidste generation, er der endnu et stykke vej før troen på grønlandsk bliver stærk nok og generel nok til at grønlandsk kan bringes til at honorere de enorme krav, som verdenssamfundet stiller til alle sprog, grønlandsk ingen undtagelse. For at befæste grønlandsk må der derfor sættes ind med en række tiltag til generel højnelse af det grønlandske sprogs status, og selve den folkelige og politiske tilgang til sproglige spørgsmål må ajourføres så den bedre end nu stemmer overens med det grønlandske sprogs virkelighed i en moderne verden.

Om den aktuelle status for sprogene i Grønland kan det for det første konkluderes, at den frygt for det grønlandske sprogs overlevelsessevne, der var ganske vidt udbredt for en generation eller to siden, ikke længere er aktuel.

Til gengæld vurderes det danske sprog i dagens Grønland at have trange kår uden for bestemte aldersmæssige og sociale grupperinger. Forklaringen på dette er først og fremmest at søge i simple demografiske overvejelser, specielt det faldende antal danskere i Grønland.

I global sammenhæng er det meget usædvanligt, at det er det lille sprog (læs "grønlandsk"), der ekspanderer på det store sprogs (læs "dansk") bekostning. Det er et mere almindeligt billede, at det lille sprog gradvist taber funktioner og efterhånden reduceres til privatsfæren, hvor der endda ofte er problemer med at videregive det til næste generation.

Men træerne vokser ikke ind i himlen, heller ikke i Grønland. Der er fortsat mange mennesker, der oplever dele af den grønlandsksprogede virkelighed ustabile, og mange mener, at det grønlandske sprog kommer til kort i en række situationer, ligesom mange fortsat ikke er helt overbeviste om, at det grønlandske sprog kan udvikles hurtigt nok til også i fremtiden at fungere tilfredsstillende i en verden, der ikke mindst videnskabeligt og teknologisk udvikler sig meget hurtigt. Det er udvalgets opfattelse, at det er sådanne holdninger, der ligger bag de hyppige krav om tidligere og mere dansk på et modersmålsnært niveau, en opfattelse, som udvalget ikke deler som det fremgår af det følgende.

Efter de første møder er udvalget som en art arbejdshypotese forud for seminaret i januar og den følgende møderække af den opfattelse, at modersmåls lignende dansk **ikke er alternativet til grønlandsk** i

sådanne professionelle og/eller uddannelsesmæssige sammenhænge, men at dansk og engelsk på et avanceret fremmedsprogsniveau er det nødvendige **supplement til grønlandsk**. Der må derfor iværksættes oplysningskampagner og øvrige tiltag, der medvirker til reelt at højne det grønlandske sprogs status i balanceret symbiose med dansk og øvrige fremmedsprog, der simultant må tilføres så mange ressourcer, at deres status i det mindste ikke forringes, når det grønlandske sprogs status øges. Det er med andre ord udvalgets opfattelse, at såvel debatten i landstinget som den folkelige debat må bringes til at dreje sig om større almen og folkelig sprogethed og altså bort fra en debat for eller imod det ene eller det andet sprog.

Blandt begrundelserne for sådanne rekommandationer vejer det tungt, at

- ønsket om bred, egentlig balanceret tosprogethed forekommer urealistisk. Tosprogethed på et sådant niveau forudsætter naturlige miljøer for begge sprog i en sådan mangfoldighed af situationer, som kun en meget lille del af befolkningen har adgang til. Til gengæld anser udvalget det for at være helt realistisk, at der i vort ganske ressourcerige samfund etableres en meget høj grad af kulturel flersprogethed i Grønland, idet det dog som anført forudsættes, at alle de involverede sprog – altså incl. grønlandsk – folkeligt tillægges tilstrækkelig status.
- et stigende antal grønlændere uddannes nu til at varetage også meget specialiserede funktioner med tilhørende fagjargon, som ganske vist er indlært gennem en uddannelse, der ikke var på grønlandsk. Men med tidens øgede krav til folkelig indsigt og åben information vokser kravet om formidling på grønlandsk også ud af de mere lukkede faglige miljøer. Terminologiarbejdet må derfor videreføres. Det skal dog understreges, at det ikke er udvalgets opfattelse, at egentligt specialiseret fagsprog kan eller bør grønlandiseres, men formidlingen (populariseringen) af de faglige indhold må fremover ske i konsoliderede, alment accepterede termer.
- megen moderne forskning understreger modersmålsfagets betydning som basis for al anden sproglig, kulturel og snævert faglig indlæring. Med det grønlandske sprogs øgende betydning i samfundet øges også kravene til grønlandsk i uddannelsen. Modersmålsfaget skal bringes til at tilføre eleverne de værktøjer af cognitiv og sproglig art, der sætter dem i stand til meningsfuldt og kvalificeret at debattere og forstå det internationale samfund på grønlandsk for der igennem på et mere kvalificeret fremmedsprog at kunne deltage i den internationale debat.

Det er næppe muligt at finde et andet sprog, vi umiddelbart kan trække erfaringer fra eller sammenligne grønlandsk med. For langt de fleste af verdens små sprog er det spørgsmål som formel anerkendelse eller ren overlevelse, der er de afgørende. Sådanne spørgsmål har vi i Grønland lagt bag os og står nu over for helt nye udfordringer: Grønlandsk er ikke længere noget truet sprog, men vitalt nok til at overleve sammen med og

på linie med verdens andre sprog, som må gøres til folkeeje i et hidtil uset omfang for at sikre, at grønlandsk ikke gøres til et sprogligt fængsel for befolkningen. Det er udvalgets opfattelse, at det kan lade sig gøre, men det er en opgave, der kræver nytænkning og megen opmærksomhed.

Stednavneautorisation

Arbejdsgrundlaget for Grønlands Stednavnenævn er Landstingslov nr. 22 af 15. maj 1990.

På grundlag af denne har Stednavnenævnet selvstændigt følgende arbejdsområder:

- indsamle, registrere, og autorisere stednavne i Grønland (autorisation af deres skrivemåde og forkortelser, med undtagelse af veje og pladsnavne)
- at vejlede de grønlandske myndigheder og offentligheden i spørgsmål vedrørende stednavne i Grønland.
- At samarbejde med Grønlands Sprognævn og de institutioner og personer, der udsender autoriserede fortegnelser over eller afgiver indstillinger om grønlandske stednavne.
- Grønlands stednavnenævn har autorisationsbeføjelser over stednavne udenfor by og bygdezoner, siden kommunerne har beføjelser indenfor disse.
- Følgende kriterier skal opfyldes for autorisation af stednavne:
 1. Originale grønlandske navne skal autoriseres
 2. I tilfælde, hvor et navn er blevet udskiftet med et andet over en generation og dette er blevet i almindelig brug, autoriseres dette.
 3. Stednavneforslag, som ikke er grønlandssprogede, kan blive autoriseret kun hvis de er velbegrundede.
 4. Nulevende personer kan kun blive navngivet efter, hvis der er ekstraordinære grunde til det.
 5. Institutioner kan kun blive navngivet efter, hvis der er ekstraordinære grunde til det.
 6. Stednavne i almindelig brug indenfor kommunegrænserne kan danne grundlag for autorisation.
 7. Stednavneforslag kan ikke autoriseres efter følgende grunde:
 - Hvis de kan forveksles med andre navne.
 - Hvis den nøjagtige position ikke er angivet.

Ved navngivning efter dialektale variationer følges de principper, som Grønlands Sprognævn har vedtaget.

Kommunalbestyrelserne har jurisdiktion over navngivning af tekniske installationer i by og bygdezoneområderne.

Stednavnenævnet betragter som sit arbejdsområde at råde bod på de mange ens stednavne langs den grønlandske kyst.

Navngivning af personer

Kirkeministeriet i Danmark har jurisdiktion over de gældende personnavnestof i Danmarks Rige. Kirkeministeriet har overdraget denne beføjelse til Biskoppen ved Grønlands Stift. Justitsministeriet har jurisdiktion over efternavne. Rigsombudet i Grønland har beføjelse på dette område.

Efter oprettelsen af Grønlands Sprognævn i slutningen af 1970-erne, blev Personnavneudvalget oprettet under Vicebiskopembedet i Grønland. Dette udvalg skal sammen med Biskoppen over Grønlands Stift nu afgøre i tvivlsspørgsmål om nye personnavneforslag.

Der er stigende interesse blandt de yngre forældre at navngive med traditionelle grønlandske navne. Dette fænomen har i mindre grad medført "tvistigheder". Navne, som blev foreslået i forbindelse med dåb eller navngivning, blev i nogle tilfælde sat spørgsmålstegn ved af menigheden, for værende ikke-tidssvarende. Begrundelsen i mange tilfælde er, at navne ikke skal være til belastning for personen i den voksne alder.

Oversætterfunktion

Statsministeriet

Under det tidligere Ministerium for Grønland blev love vedrørende Grønland oversat af ministeriets tolke- og oversætterfunktion. Efter afviklingen af ministeriet i forbindelse med Hjemmestyrets indførelse i 1979 blev oversætterfunktionen overflyttet til Statsministeriet.

Lovgivningsinitiativer fra de forskellige ministerier blev oversat der. Statsministeriets egne dokumenter som vedrører Grønland, såsom økonomi, internationale konventioner (efter Hjemmestyrets ønsker) blev besørget. Grønlands Hjemmestyrets Danmarkskontors oversættelsesstof samt skrivelser fra Rigshospitalet er noget af det stof, som tidligere blev besørget af oversætterfunktionen. Da oversætterfunktionens arbejde inden for Statsministeriet bliver betragtet som tilstrækkeligt, begrænses oversættelsesarbejdet udenfor Statsministeriet. Oversættelserne, som udførtes af oversætterfunktionen, betragtes som autoriseret. I det øjeblik oversatte dokumenter til Hjemmestyret/Landstinget bliver kritiseret, blev disse sendt til efterprøvning hos Rigsombudets oversætterfunktion, og sendt tilbage til respektive institution, hvorefter de bliver betragtet som gældende.

Oversætter/tolkefunktionens arbejde er ikke autoriseret, da der ikke findes nogen autorisationsinstans.

Tolke/oversætterfunktionen under Grønlands Hjemmestyre

I denne funktion sidder 10 uddannede tolke/oversættere.

Deres arbejde består først og fremmest i oversættelse af sager for Landsstyret/ Landstinget fra de forskellige direktorater. Når disse er færdigbehandlet i disse institutioner, betragtes de som godkendt, også hvad angår oversættelserne.

Rigsombudets tolkefunktion

Her udføres primært tolkning vedrørende familieretlige spørgsmål.

Statsautoriserede translatører

Kun få grønlandere har opnået dette. Ingen af disse, måske på nær én, har opnået dette på baggrund af uddannelse ved en translatørskole. For at opnå translatørstatus kom det an på vedkommendes kundskaber. Før i tiden blev grønlandske translatører autoriseret som sådanne ved Statsministeriet, ved at gå til eksamen på translatøruddannelsen, og

kunne derved på baggrund af dette erhverve sig arbejde på Statsministeriet.

I de senere år er der ingen der tager translatøruddannelse i Danmark, og derved heller ingen som tager eksamen i dette.

Tolk/oversætteruddannelsen ved Oqaatsinik Pikkorissarfik i Sisimiut

Uddannelsen blev pr. 1. august 1999 overflyttet fra Niuernermik Ilinniarfik i Nuuk til Oqaatsinik Pikkorissarfik i Sisimiut.

Følgende kræves af ansøgerne:

- på niveau A i den gymnasial uddannelse, i både Grønlandsk og Dansk, i skrift og tale. Disse kundskaber kan erhverves ved skolegang, uddannelse eller ved erfaringer fra erhvervslivet. Udover disse kræves det at man har godt kendskab til det grønlandske samfund.

Ansøgerne bliver testet i skriftlig oversættelse fra grønlandsk til dansk, og omvendt, og bliver endvidere ved samtale testet i deres sproglige kundskaber.

Uddannelsen har en varighed af 2 ½ år. Det første år ligger uddannelsen på Oqaatsinik Pikkorissarfik, hvorefter der er et praktikophold, som tolk/oversætter, af 20 ugers varighed. Efter praktikopholdet er der et ophold på skolen af endnu et års varighed.

Lærerne består af både grønlændere og danske.

Da det ikke har været muligt at ansætte uddannede translatører på Oqaatsinik Pikkorissarfik, har disse været freelance ansatte.

Uddannelsen er opbygget på moduler.

Det første år undervises der i brug af EDB (Pc-bruger) i kontorfag, undervisning i det grønlandske, danske og engelske sprog, endvidere i dialog- og simultantolkning.

Det andet år bliver brugt på træning i grønlandsk og dansk, hvor temaundervisning er fremgangsmåden. Efter hvert tema laves der rapport.

I resten af uddannelsen fokuseres der på bestemte områder, hvorefter der eksamineres i disse.

Sprogdebatten i de skrevne medier

Der har i den sidste halvdel af året 1999 og første halvdel af året 2000 været stor debat om sproget i de skrevne medier (Sermitsiaq og Atuagagdliutit/ Grønlandsposten). Vi har taget udpluk af dette, uden dog at citere nogen.

Emnerne er mangfoldige i denne debat, og strækker sig således fra det grønlandske sprogs situation, nødvendigheden af det danske sprogs stadige eksistens her i landet, til bedre undervisning af sprog i internationalt øjemed, primært engelsk.

At det grønlandske sprog ikke kan danne grundlag for at tage en videregående uddannelse, er noget der også tages op, uden at man dog skændes om dette. I denne debat går man videre til at sige, at det danske sprog i sig selv ikke er fyldestgørende, når man taler om kompetence til at få en videregående uddannelse, og at man derfor må til at vægte dette sprogs fremtidige placering indenfor undervisningen i folkeskolen.

Ansættelser af folk med indsigt i den grønlandske tænkemåde i overordnede stillinger anses som værende vejen for den ønskede grønlandisering. Her anser man at uddannelse af de unge er vejen frem til dette, i det frigørelse fra kolonitidens tag kun kan ske ved dette. Kulturelle forskelle på arbejdspladser, med problemer til følge, nævnes.

Virksomhedskulturens "danskprægede karakter" er et af de punkter der nævnes. Til trods for at der ikke er sproglige problemer, og her er der tale om grønlandske ansatte, der kan tale dansk, som finder at hele arbejdsprocessen er kørt på danske traditioner, er irriterende. Med andre ord kan det være at sproget ikke er noget problem, men sædvaner og kulturelle forskelle er nævnt som problemer. Selv om disse aspekter af debatten ikke vedrører sproget, har man blandet disse problemer med i sprogdebatten.

Grønland - et flersproget samfund

Sprogundervisningen i Folkeskolen debatteres, med særlig henblik på kvaliteten af undervisningen af det grønlandske sprog, det danske sprog og engelsk.

Af børnene selv, forældre lærere og politikere. At Grønland er et flersproget samfund, bliver også nævnt. Dette især i debatten om hvilket/hvilke sprog som er tilladt i Landstingssalen.

Udover de sprog der tales her i landet, tales der endvidere om vigtigheden i at have kundskaber på andre sprogområder, da det med hensyn til kommunikation til andre lande (udenfor Danmark) ikke er tilstrækkeligt udelukkende med grønlandsk og dansk.

Endvidere nævnes det at, det mht. videregående uddannelser er af yderst vigtighed at kunne andre sprog, engelsk fremfor alt.

Minoriteters rettigheder bliver nævnt, underforstået med reference til de internationalt ratificerede konventioner.

Enkeltsprogede grønlanderes problemer på arbejdspladser hvor dansksprogede er i majoritet bliver også nævnt fra tid til anden.

Der tales om at Internationaliseringen kræver man her i landet har brug for kunnen i andre sprog, udover de som der allerede undervises i.

Der kræves en bedre sprogundervisning på de områder der allerede nu undervises i, i vores omgang med omverdenen.

Sprog og magt

Minoritetssproget Dansk, betragtes som et magt sprog, idet mange overordnede stillinger er besat af danske, som ikke taler grønlandsk.

Endvidere er kundskaber i dansk en nødvendighed for at kunne komme i betragtning til sådanne stillinger.

At det danske sprog er udgangspunktet i administrationen er også et emne som optager nogen. At det endda er det sprog hvori love etc. bliver nedfældet, og derfor kræver oversættelse, med forståelsesproblemer til følge, bliver også debateret.

Det betragtes som et problem, at henvendelser til de offentlige eller andre i mange tilfælde ikke kan betjenes med det anvendte sprog.

Grønlandskundervisning ved de gymnasiale uddannelser i Grønland

De 3 grønlandske gymnasier, i henholdsvis Qaqortoq, Nuuk og Aasiaat, har dimitteret studenter siden juni 1989. Faget grønlandsk er obligatorisk for alle elever.

Fra gymnasiernes start i 1986 og indtil 1994, underviste man grønlandsk på to niveauer: Grønlandsk som modersmål (Grønlandsk A), samt Grønlandsk som fremmedsprog (Grønlandsk B).

På Grønlandsk A gik udelukkende modersmålsprogede elever, der alle havde gået i grønlandske klasser i folkeskolen og havde taget afgangseksamen i grønlandsk. Alle øvrige elever gik på Grønlandsk B.

I 1994 blev det imidlertid klart, at det var nødvendigt at oprette endnu et niveau i grønlandsk, da der på Grønlandsk B både blev undervist tosprogede elever samt elever der aldrig havde haft grønlandsk før.

Endvidere var der et politisk ønske om, at det grønlandske sprog skulle op-prioriteres, og i lyset heraf, godkendte Gymnasieafdelingen i Undervisningsministeriet i 1994 at oprette et forsøg med begyndersprog (Grønlandsk C), og i samme ombæring blev Grønlandsk B omformuleret til 2. sprogniveau.

Samtidig blev bekendtgørelse for Grønlandsk B skærpet og strammet op, således at en studentereksamen i Grønlandsk B på lige fod med Grønlandsk A var adgangsgivende til (grønlandske) uddannelser, såsom på Peqqissaanermik Ilinniarfik, Tusagassiornermik Ilinniarfik, Ilisimatusarfik samt Ilinniarfissuaq.

Definitionen af begreberne i grønlandskundervisningen (og øvrig sprogundervisning) på gymnasiet, fra hvilke der undervises ud fra, er følgende :

Modersmål:

Ens første sprog. Det sprog man fungerer bedst i og med. Det sprog man anvender mest, har lært af sine forældre, drømmer på, regner på, tænker på, identificerer sig på og udtrykker følelser på.

Andetsprog:

Et sprog der har kommunikativ kompetence og status i det omgivende samfund. Sprog der enten successivt eller simultant er indlært, men har en anden status.

Begyndersprog:

Første niveau i indlæring af et andet sprog som er present i det omgivende samfund.

Fremmedsprog:

Et sprog der læres, fx i skolen, og som ikke har nogen status som kommunikativt sprog i det omgivende samfund, fx engelsk, tysk, fransk osv.

På de tre gymnasiale uddannelser, arbejder man overhovedet ikke med begrebet *Grønlandsk som Fremmedsprog*, i grønlandskundervisningen.

I skrivende stund er der følgende niveauer i grønlandskundervisningen :

Grønlandsk som modersmål (Grønlandsk A)

Grønlandsk som andetsprog (Grønlandsk B)

Grønlandsk som begyndersprog (Grønlandsk C)

I GU-bekendtgørelsen ³ står der om niveauerne:

Grønlandsk som modersmål:

De studerende skal udvikle deres kendskab til det grønlandske sprog, deres sprogforståelse, såvel mundtlige som skriftlige sprogfærdigheder skal udvikles, samt deres historiske bevidsthed og deres kendskab til den kulturelle og åndshistoriske udvikling. De studerende skal udvikle færdigheder i analyse, fortolkning og vurdering af litteratur og udvikle lyst og evne til at opleve skønlitteratur og andre udtryksformer.

Grønlandsk som andetsprog:

De studerende skal opnå færdigheder i at forstå talt og skrevet grønlandsk, og være i stand til at udtrykke sig rimeligt ubesværet i skrift og tale, endvidere skal de uddybe deres kendskab til grønlandsk kultur og nutidige samfundsforhold.

Grønlandsk som begyndersprog:

De studerende skal blive i stand til at læse og forstå en lettere grønlandsk tekst og føre en elementær samtale på grønlandsk, foruden at de uddyber deres kendskab til grønlandsk kultur.

Eleverne fordeles første skoledag i 1.G, og dette sker efter § 2, stk. 3 i GU-bekendtgørelsen⁴ :

§ 2, stk. 3 (In extenso)

³Bekendtgørelse om Grønlands gymnasiale Uddannelse og om studieforbereende enkeltfagsundervisning.

Undervisningsministeriets bekendtgørelse nr. 589 af 21. juni 1996,

⁴Bekendtgørelse om Grønlands gymnasiale Uddannelse og om studieforbereende enkeltfagsundervisning.

Undervisningsministeriets bekendtgørelse nr. 589 af 21. juni 1996

Stk. 3. Faget grønlandsk tilbydes på to niveauer: som modersmål (grønlandsk A) og som fremmedsprog (grønlandsk B). Elever/kursister, der har aflagt folkeskolens udvidede afgangsprøve i grønlandsk, følger undervisningen på niveau A, medens elever/kursister uden denne prøve følger undervisningen på niveau B. Elever/kursister uden folkeskolens afgangsprøve, der selv ønsker at følge undervisningen på niveau A, kan efter rektors godkendelse følge denne undervisning. Efter 1. semester kan elever/kursister ikke overflyttes til et andet niveau.

Efter at niveau C er kommet til, skal eleverne efter lærernes og rektors skøn, fordeles på 3 niveauer.

Denne proces er ikke ens for de tre gymnasier hvilket gør at der kan opstå skævheder i placeringen af eleverne, og dermed en uharmonisk holdsammensætning.

Det er rimelig nemt at indplacere eleverne til grønlandsk A, de fleste elever ved selv at de er modersmålsbrugere og er ikke i tvivl om at de skal på niveau A, der kan dog være tvivlsspørgsmål, men gymnasiet opfordrer og opmuntrer elever der taler flydende grønlandsk, til at følge undervisningen på modersmålsniveau, også selvom deres skriftlige kunnen ind imellem er mangelfuld.

Problemet er anderledes for de øvrige elever, da gymnasierne af undervisningsministeriet er pålagt at lade det være elevens frie valg at vælge mellem niveau B og niveau C. Dette har så nogle gange den konsekvens, at dygtige oprindelig tosprogede elever, har ønsket, og valgt et lavere niveau for at opnå bedre karakterer. Det virker demotiverende på de virkelig begyndere, foruden at de dygtige elever spilder deres evner og keder sig.

Endvidere er gymnasiets inddeling af eleverne i faget grønlandsk blevet sværere efter at folkeskolen har ændret bekendtgørelse, således at alle elever skal op til den samme afgangseksamen, foruden at flere og flere unge i de senere år har valgt at tage et år på efterskole i Danmark, og de således ikke tager en afgangseksamen i grønlandsk, selvom de er modersmålsbrugere.

Det ville således være ønskeligt, at der blev lavet faste retningslinier for fordeling af elever, således at effekten og standarden af grønlandskundervisningen blev så optimal som muligt, og til gavn for samfundet.

Nøgletal over fordeling af studenter på de forskellige niveauer i grønlandsk

	Nuuk Grl. A	Qaqortoq Grl. A	Aasiaat Grl. A	Nuuk Grl.B	Qaqortoq Grl.B	Aasiaat Grl.B	Nuuk Grl.C	Qaqortoq Grl.C	Aasiaat Grl.C
1989	12	23	16	15	6	5	0	0	0
1990	17	31		20	5		0	0	0
1991	14	17	21	24	7	4	0	0	0
1992	11	12	23	25	12	7	0	0	0
1993	28	23	16	27	10	6	0	0	0
1994	23	16	16	27	13	5	0	0	0
1995	23	17	27	4	2	6	13	4	2
1996	17	27	24	7	5	8	26	9	2
1997	16	18	34	18	4	0	27	8	3
1998	15	22	31	11	3	10	16	3	2
1999	23	16	38	15	6	5	15	4	4
2000	23	27	32	9	5	5	4	1	3
Total	222	249	278	202	78	61	101	29	16

(Af uvisse årsager mangler tal fra Aasiaat for 1990)

Der skal huskes på, at i årene 1989-1994, samkørte man niveau B og niveau C.

Det er ikke uventet, at der i Nuuk er flere elever på niveau B og niveau C end i Qaqortoq og Aasiaat, set i lyset at der procentvis er flere dansksprogede tilkaldte i Nuuk end i de andre gymnasiebyer.

Hvad der er værd at lægge mærke til er, at der trods alt bliver færre og færre elever på niveau B og niveau C, og flere elever på niveau A, hvilket må være målsætningen for det grønlandske sprogs udvikling.

“Der vil dog altid være et behov for en tredeling, og det skal derfor anbefales at den bibeholdes.

Det grønlandske sprog er hovedsproget i Grønland, og p.t. det eneste gymnasiale fag der undervises i på grønlandsk. Det skal være en for eleven udbytterig undervisning, der ydes, og det gøres bedst ved en undervisning der tager udgangspunkt i elevens niveau og behov”.⁵

De problemer der er med til at opretholde en sober kompetencegivende og samfundsgavnlig grønlandskundervisninger, er:

⁵Citat fra Konsulent Gitte Hertlings upublicerede rapport til gymnasieafdelingen. “Rapport vedrørende forsøg med et ekstra niveau i faget grønlandsk på GU i Grønland”. Nuuk, august 2000.

- Mangel på veluddannede kvalificerede undervisere
- Mangel på ordbøger (dansk-grønlandsk-ordbog samt synonym-ordbøger)
- Mangel på undervisningsmaterialer til alle niveauer

Endvidere slås eleverne på niveau B og niveau C med, at de ofte møder intolerance overfor deres kundskaber i grønlandsk fra det omgivende samfund. Der fokuseres for meget på, hvad de IKKE kan, deres fejl og mangler, end på hvad de egentlig KAN og deres arbejde på at lære sproget og bruge det de kan.

Der skal derfor, ud over at afhjælpe lærermangel og materialemangel, også gøres en indsats fra samfundets side for at ændre attituder overfor 2-sprogede samt begyndere, og i stedet glædes over at flere ønsker at tilegne sig grønlandsk, og hermed være med til at styrke, bevare og udvikle sproget, og herigennem den grønlandsk kultur og identitet.

KILDER: (Til afsnittet vedr. GU)

- Nøgletal indhentet fra rektorerne fra de 3 gymnasier i Nuuk, Aasiaat, Qaqortoq.
- Rapport vedrørende forsøg med et ekstra niveau i faget grønlandsk på GU i Grønland. Af Konsulent Gitte Hertling.
- Bekendtgørelse om Grønlands gymnasiale Uddannelse og om studieforberedende enkeltfagsundervisning. Bekendtgørelse nr. 589 af 21. juni 1996.
- Forsøgsbeskrivelse - Grønlandsk begyndersprog (C-niveau). Undervisningsministeriet, gymnasieafdelingen 10.10.97.

Demografiske og ideologiske variabler og sprogene

Nærværende afsnit er et forsøg på at sammenfatte oplysningerne i det foregående og relatere dem til de udviklinger, der har fundet sted i det grønlandske sprog. Som det vil fremgå, påvises der et causalt forhold. Det er vor opfattelse, at lovgivning og øvrige tiltag på det sproglige område, der ikke retter sig mod denne causalitet, ikke vil have den ønskede effekt.

Udviklingen i meget store træk

Omkring 1940 fungerede Grønland stort set kun på grønlandsk og stort set kun for grønlændere og stort set kun om grønlandske emner.

Omkring 1955 var der et folkeligt ønske om både dansk og grønlandsk sprog og kultur, som samfundet søgte at imødekomme fx gennem tosproget radio og presse og ved import af stadig flere danskere. I perioden blev der født mange grønlandske børn. Der var udbredt frygt for det grønlandske sprogs overlevelse.

Omkring 1970 begyndte grønlandiceringsideologien så småt at gøre sig gældende, men importen af dansk arbejdskraft var fortsat stigende. I perioden fødtes der få børn, og mange af dem var børn af danske udsendte familier eller blandinger, der i tidens ånd opdroges på dansk. Det grønlandske sprog opfattedes fortsat som et udryddelsestruet sprog.

Omkring 1985 er grønlandiceringsideologien for alvor slået igennem, men antallet af danske udsendte er fortsat meget højt. Til gengæld viser ekkoet af de store årgange sig som en stigning i fødselstallet. Grønlandsk opfattes fortsat som et truet sprog ikke mindst i betragtning af den massive brug af dansk, der hørtes overalt i samfundet på den tid. Som det fremgår var der jo netop tale om et stort kontingent danskere og i skolesystemet var det de danicerede eller danske børn fra 60-erne og 70-erne, der prægede skolens og uddannelsessystemets dagligdag med meget dansk og mindre grønlandsk.

Omkring 2000 er nedgangen i antallet af danske udsendte en realitet, men der fødes ikke samtidig særligt mange grønlandske børn på grund af ekkoet af de små årgange omkring 1970. Samfundet inkl. skolen er udpræget grønlandsk i de unge generationer, om end der fortsat findes ganske danskprægede miljøer især blandt de midaldrende, men ungdomsgruppen udgøres for langt størstedelens vedkommende af de grønlandicerede grønlandske unge født i hjemmestyrets tidlige år og præget af de års ideologi. Der er meget få danske eller naturligt dansksprogede børn tilbage i ungdomsgruppen.

Sammenfatning

Befolkningens bevægelser såvel ideologisk som fysisk har produceret nogle markante sproglige ubalancer, der følger generationerne. Det er således at mange midaldrende har oplevet og fortsat oplever alt for meget dansk i deres daglige miljø samtidig med at børnene i dag stort set lever i et ensproget grønlandsk samfund og altså ikke har adgang til den ressource, som det tosprogede samfund nu engang er.

Dette har en enorm betydning for den sprogpolitik, der må føres i dagens Grønland. For medens politikken for de midaldrende naturligt retter sig mod at begrænse den danske, herunder det danske sprogs indflydelse i dagligdagen, og passe godt på det truede grønlandske sprog, så er interessen i de unge generationer modsat, for fremmedsproget dansk er nemlig ikke længere noget, der kommer af sig selv og modersmålet grønlandsk er langt fra truet.

Sprogethed i skolen

Børnene i vore dage oplever omverdenen via deres grønlandske sprog, idet grønlandsk for langt hovedparten af alle grønlandske børn er det eneste sprog, der er adgang til i dagligdagen. Denne situation rejser mindst to krav: Kvaliteten af børnenes grønlandsk skal være så god, at de har værktøj til at forholde sig til og indgå i en stadig mere kompliceret og sprogkrævende virkelighed og de skal ad kulturel/formel vej tilegne sig så meget fremmedsprog, at de kan forholde sig også til verden uden for Grønland. Dette sidste er dels et formelt krav i Hjemmestyreloven og dels et folkeligt krav, der høres stadig højere.

Det er kun skolen, der har den fornødne gennemslagskraft til at skabe den nødvendige basis, så disse krav/ ønsker kan virkeliggøres. Men der er tilsyneladende brug for radikale ændringer i skolens hverdag før dette mål kan realiseres. I en samling rapporter om sprogene i folkeskolen, som Inerisaavik udarbejdede i 1997, peges der på store problemer af såvel faglig som holdningsmæssig art.

Men disse forandringer i skolens dagligdag kan ikke realiseres uden hjælp fra det omgivende samfund. Uden en anderledes åbenhed og en større forståelse for sprogethedens betydning i faktisk alle dele af samfundet vurderes skolen at stå over for en næsten umulig opgave. Der er derfor behov for politiske tiltag, der medvirker til at præge borgernes forhold til sprog i en positiv retning.

Bilag 1

KULTUREQARNERMUT, ILINNIARTITAAANERMUT, ILISIMATUSARNERMUT ILAGEEQARNERMULLU
PISORTAQARF1K - Direktoratet for Kultur, Uddannelse, Forskning og Kirke

Ulloq/dato: 9. juni 2000

Journal nr.: 56.47.00

Ad dagsordens-

punkt_____

OPLÆG TIL LANDSSTYRET

Vedrørende Kommissorium for Sprogpolitisk Redegørelse.

Hermed forelægges til landsstyrets godkendelse forslag til kommissorium for Sprogpolitisk Redegørelse, samt forslag til sammensætning af den arbejdsgruppe, der skal forestå udarbejdelsen af redegørelsen. Der henvises til vedlagte bilag 1.

Baggrund for oplægget:

I forbindelse med oprettelsen af Sprogsekretariatet var det forudsat, at der snarest muligt efter oprettelsen skulle udarbejdes en sprogpolitisk redegørelse.

Ansvaret for udarbejdelsen og finansieringen af redegørelsen ligger i Sprogsekretariatets regi. Sprogsekretariatet har imidlertid for nuværende ikke ressourcer til at løfte opgaven. Siden etableringen af Sprogsekretariatet i maj 1999 har sekretariatet kørt på vågeblus, idet der på sidste års finanslov ikke blev afsat de fornødne drifts- og løn midler til dets aktiviteter.

For indeværende år har Sprogsekretariatet således et budget på kun 1,5 mio. kr. og kun 1 1/2 sprogvidenskabelige medarbejdere ansat (sekretariatsleder Carl Christian Olsen og vikar på deltid Per Langgaard).

I forbindelse med FFL-2001 har KIIP derfor indføjet et merbudgetønske på 1,9 mio. kr., således at Sprogsekretariatet i forhold til intentionerne for Sprogsekretariatets virke kommer op på fuld bemanning (4 AC-medarbejdere og 2 TAP'ere). Ønsket er fremsat til udmøntning fra omprioriteringspuljen.

Udarbejdelsen af den sprogpoltiske redegørelse forudsætter således, at der tilføres yderligere midler til Sprogsekretariatet i 2001. Udgifterne for indeværende år kan dog afholdes indenfor Sprogsekretariatets nuværende rammer.

Indstilling til landsstyret:

Det indstilles:

- at landsstyret godkender kommissorium for Sprogpolitisk Redegørelse og sammensætning af arbejdsgruppen til udarbejdelse heraf som foreslået i bilag 1.
- arbejdsgruppen påbegynder sit arbejde umiddelbart efter og fortsætter sit virke i 2001 under forudsætning af, at der i forbindelse med FFL-2001 tilvejebringes den hertil fornødne bevilling.

Lise Lennert/Karl Kristian Olsen

Vedlagt som bilag:

- 1) Udkast til kommissorium for Sprogpolitisk Redegørelse og forslag til sammensætning af den arbejdsgruppe, der skal udarbejde redegørelsen.

KOMMISSORIUM FOR SROGPOLITISK REDEGØRELSE

Baggrund:

Ifølge hjemmestyrelovens § 9 med tilhørende bemærkninger påhviler det hjemmestyret at følge det grønlandske sprogs status og udvikling, samt i givet fald tage sprogpoltiske initiativer, når og såfremt der skulle vise sig behov derfor.

Siden hjemmestyrets oprettelse for 21 år siden, har borgere og politikere i stigende omfang rettet henvendelse til det grønlandske Sprognævn samt Stednavneudvalg angående sproglige og mere overordnede sprogpoltiske forhold.

Dette konstaterede behov for et samlet forum til behandling og vurdering af sproglige spørgsmål og sprogpoltiske problematikker afstedkom i maj 1999, at der blev etableret en regulært Sprogsekretariat, som på længere sigt skal bemannes med den fornødne faglige ekspertise.

Hovedformålet med Sprogsekretariatet er:

- I. sproglig dokumentation af alle ord og udtryk i det grønlandske sprog,
- II. information og rådgivning om korrekt brug af det grønlandske sprog,
- III. vedligeholdelse af en normativ retstavningsordbog,
- IV. Internationalt sprog-samarbejde,
- V. sprogforskning og
- VI. udarbejdelse af baggrunds- og beslutningsgrundlag på det sproglige område til Landsstyret.

Som en af Sprogsekretariatets første opgaver, har Landsstyremedlemmet for Kultur, Uddannelse, Forskning og Kirke givet Sprogsekretariatet i opdrag at nedsætte og koordinere en arbejdsgruppe, som skal udarbejde en sprogpoltisk redegørelse.

Bilag 2

Love, som er relevante for lovgivning om sprog

- Danmarks Riges Grundlov.
- Landstingslov nr. 4 af 1. april 1982 om Grønlands Sprognævn.
- Retsplejeloven.
- Hjemmetyrets bekendtgørelse om mærkning af levnedsmidler.
- Brev fra landsdommer Søren Søndergård Hansen til Landsstyresekretariatet om retssproget. (19. april 1999).
- Cirkulære nr. 239 om oversættelse af retsvæsenets skriftlige henvendelser til borgerne (18. april 1995).
- Landstingslov om ændring af landstingslov om sagsbehandling i den offentlige forvaltning.
- Anordning om ikrafttræden for Grønland af lov om personnavne.
- Landstingsforordning om folkeskolen af 6. juni 1997, § 1, stk 2, undervisningssproget er grønlandsk.
- Den nordiske sprogkonvention.
- ILO-169.
- Menneskerettigheder (Atuakkiorfik 1990):
- Menneskerettighedserklæringen.
- International konvention om økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder.
- International konvention om borgerlige og politiske rettigheder.

Bilag 3 - Avisdebatten om grønlandsk fra juli 1999 til april 2000

Sermitsiaq 1999

Nr. 26, 2. juli:

"Kalaallisut oqaatsivut." Tusagassiutinut nalunaarut. "Kalaallisut Oqaatsivut" Nuummi immikkoortorta qarfiata immikkut ittumik ataatsimeersuarsimaneranit.

Nr. 32, 13. august 1999:

"Ilungersorfissanngorpoq"; "Så er det alvor" Leder.

Ilinniagaqarlutik aallartittut pillugit pingaarnertut allaaserisaq.

"Meeqqat atuarfiat tusartakkanit ingerlallu arnerusoq"; "Folkeskolen bedre end sit rygte" Lise Skifte Lennert.

"Atuarfiit namminersortut piumanngilaat"; "Nej til privatskoler". Semitsiap Lise Skifte Lennertimik oqaloqatiginninnera. Interview med Lise Skifte Lennert, af ukendt i Sermitsiaq.

"Ilungersornertuut amigaataapput"; "-Vi mangler stræbere". Sermitsiaq. Kia allagarigaa ersinngilaq, skribenten ikke synlig.

Nr. 33, 20. august 1999:

"Meeqqat kalaallisut qallunaatullu oqalussinnaareerlutik atualertassapput"; "Børn skal være to-sprogede før skolen". Christen Sørensen, Nunatta aningaasaqarnera pillugu siunnersuisoqatigiit siulittaasuut, Formand for Det Rådgivende Udvalg vedrørende Grønlands Økonomi.

"Kajungerisanik ilinniagaqarnerit ulorianartorsiorput"; "Det frie studievalg er i fare". Kia allagarigaa ersinngilaq, skribenten ikke synlig.

"Danmarkimut efterskoleriararneq inuusuttuaqqat nuannarilluarpaat"; "Efterskole i Danmark et hit blandt de unge" Interview med Lise Skifte Lennert apersorneqarnera. Kialli allagarigaa ersinnani, interviewer ikke navngivet.

Nr. 34, 27. august 1999:

"Aaqqiissutissat pisariitsut naalakkersuinikkut sapiissuseqarfigineqanngitsut"; "Nemme løsninger uden politisk mod" Naja Paulsen.

Nr. 35, 3. september 1999:

"Se mod vest"; "Kimmud isigissaagut" Ole Marquardt.

Nr. 36, 10. september 1999:

"Meeqqat atuarfianni qallunaat oqaasii annertunerusumik ilinniarnearlik."; "Mere dansk i folkeskolen." Pingaarnertut allaaserisaq. Leder.

"Frafaldet er for stort". Kaali Olsen.

"Meeqqassi atuarfiani atuartitsinerup imarisaanut piumasaaqateqaritsi" Interview med Lise Skifte Lennertip apersorneqarnera. Apersuisoq ersinngilaq, interviewer ikke navngivet.

"Oqaatsivut tusarneqaat"; "Vort modersmål er dejligt" Jørgen Fleischer.

Nr. 37, 17. september 1999:

"Atuarfitsialak"; "Den gode skole". Pingaarnertut allaaserisaq. Leder.

"Undervisning med eleverne i centrum"; "Atuartut qitiutillugit atuartitsineq". Interview med Olga Poulsen-ip apersorneqarnera. Apersuisoq ersinngilaq. Interviewer ikke synlig.

"Strengere disciplin og engelsk i 5. klasse" Folkeskoleelever i Diskobugten.

"Iluarsaaqqinnissaq pimoorunnerusariaqarpoq"; "Bygger på vilje og engagement". Interview med Lise Skifte Lennertip apersorneqarnera. Allaaserinnitooq ersinngilaq. Interviewer ikke synlig.

Nr. 39, 1. oktober 1999:

"Uanga Meeqqat Atuarfiutiga"; "Min Folkeskole" Martin Ben Shalmi.

Nr. 40, 8. oktober 1999:

"Kalaallisut oqaatsivut tammalinngillat. Kalaallisut oqaatsit inissisimalluarnerat Aasianni GU-mi ilinniartitsisut ilinniartullu Sermitsiamut unnersiutigigaat"; "Det grønlandske sprog har det godt i Aasiaat. Lærere og studerende på GU i Aasiaat fastslår overfor Sermitsiaq, at sproget ikke er truet".

Nr. 42, 22. oktober 1999:

"Oqaatsit pillugit oqallinneq aserorsaataasoq.;" "Den ødelæggende sprogdebat." Pingaarnertut allaaserisaq. Leder.

"Grønlandsk er bedst og billigst"; "Kalaallisut ingerlatsineq pitsaanerullunilu akikinnerusoq" Semitsiaq, allattoq ersiingilaq. Skribenten ikke synlig.

"Krav om bedre undervisning" (Kalaallit International Skole). Interview med Martin Ben Shalmip apersorneqarnera. Allattoq ersinngilaq. Skribenten ikke synlig.

Nr. 43, 29. oktober 1999:

"Namminersornerulissaagut"; "Øget selvstyre på vej".

"IA Siumullu kommissioniliorput Naalagaaffeqartigiinnerup iluani annertunerusumik namminersornissamik naliliisussamik." "IA og Siumut nedsætter kommission, som skal vurdere øget selvstyre inden for Rigsfællesskabet." Sermitsiaq. Allattoq ersinngilaq. Skribenten ikke synlig.

"Inatsisartuni qallunaatut oqaluttoqarsinnaajuassaaq." "Stadig dansk fra Landstingets talerstol." Sermitsiaq. Allattoq ersinngilaq. Skribenten ikke synlig.

"Kalaallisut oqaatsivut." Jess.G.Berthelsen, Kattuffiup siulittaasua.

"Dansk, snart en epoke?" Steen R. Jeppson, Qaqortoq.

"Inatsisartuni kalaallisut oqalussinnaatitaavugut.;" "Det er vores ret at tale grønlandsk i landstinget." Politisk konsulent for SIK, Moses Olsen, SIK-mi politikkikkut siunnersorti.

"Inuiaqatigiinni marluinnik oqaasilinni inuuvugut.;" "Vi lever i et tosproget samfund." Redaktionel kommentar af Poul Krarupip aaqqissuisoqarfimmit oqaaseqaataa.

"Sermitsiaq har som sædvanlig misforstået det hele." Kenneth Stidsen, Qasigianniguit.

"Nykolonialister?" Stephen Heilmann, Nuuk.

Nr. 44, 5. november 1999:

"Oqaatsit ataqquineqarlik"; "Krav om at få sproget anerkendt". Stephen Heilmann, Nuuk.

"Illit pisuuvutit, inungaa!"; Du er selv kernen i problemet du arme grønlandere!" Markus E. Olsen.

"Respektløs leder"; "Pingaarnertutitaq suusupaginnittoq". Journalist Emma Kristensen.

"Selvfølgelig vil danskere lære grønlandsk!"; "Qallunaat soorunalimi kalaallisut ilinniarusupput". Cand. Phil. Pia Rosing Heilmann.

Nr. 45, 12. november 1999:

"Oqaatsivut allatulaaq isigalugit"; "Vort modersmål, set fra frøperspektiv". Karl Terkelsen, Maniitsoq.

"Inatsisartuni oqaatsit.";"Sproget I landstinget." Thue Christiansen, Nuuk.

"Inuiaqatigiit minnerpaamik arlariinnik oqaaseqartariaqarput.";"Vi bør leve i et mindst tosproget samfund." Moses Olsen.

"Inatsisartut oqaluttarfiat Kalaallit Nunaata kinaassuseraa!"; "Landstingets talerstol er Grønlands identitet!". Storch Lange, Nuuk.

"Hvad med en integrationspolitik";"Akulerutsitsinermut politikkeranni". Nikolaj Olsvig, Aalborg.

"Ata iluamik ila ". Karl Siegstad, Asiaat.

"Oqaatsivut". Henriette Lynge Kristiansen.

"Oqaatsit sakkuupput". Lene Kielsen.

Nr. 46, 19. november 1999:

"Oqaatsit pillugit oqallinneq aammalu.";"Sprogdebat endnu engang." Hans Jensen, ATI-mi ilinniartoq/ATI-studerende.

Nr. 47, 28. november 1999:

"Franskeq nunatsinnik nuannarinningaartoq"; "Franskmand har tabt sit hjerte til Grønland". Jean Michel Huctin.

"Jeg er grønlænder"; "Kalaaliuvunga ". Lissi Rasmussen, Qaqortoq.

Nr. 48, 3. december 1999:

"Imminut ikiorsinnaasunngorsaaneq"; "Hjælp til selvhjælp". Pingaarnertut allaaserisaq. Leder.

Nr. 49, 10. december 1999:

"Sproget – igen, igen!" Peter Brix Adsersen, Nuuk.

Nr. 51, 24. december 1999:

"Kikkut tamarmik ilinniagaqartariaqarput"; "Alle skal tage en uddannelse". Jonathan Motzfeldt.

Sermitsiaq 2000

Nr. 3, 21. januar:

"Ilinniartitaaneq nammineernerlu"; "Uddannelse og selvstyre". Pingaarnertut allaaserisaq. Leder.

Nr. 4, 28. januar:

"Namminersorneq pillugu isumalioqatigiissitanut allakkat ammasut" Kristian Poulsen, "Pablo".

" Kalaallit aallaavigalugit ingerlatsisoqartariaqarpoq". Vittus Jerimiassen.

Nr. 5, 4. februar:

"Kalaallit oqaasii toqunaviangillat"; "Det grønlandske sprog vil ikke uddø". GU-mi atuartut, GU-elever Qaqortoq.

Nr. 6, 11. februar:

"Oqaatsit avissaartuussutaaqqilerput"; "Sprogdebat skaber igen splid". Pingaarnertut allaaserisaq. Leder.

"Dansk-forbud skaber splid i landsstyrekoalitionen"; Qallunaatoortut inu-luugisaanerat naalakkersuisut avissaarutigaa". Kia allagarigaa ersinngilaq. Skribenten ikke synlig.

Nr. 7, 18. februar:

"Siunertaqarluartumik ilinniartitaaneq"; "Målrettet uddannelse". Pingaarnertut allaaserisaq. Leder.

"Dyrere uddannelser - men færre studerende"; "Kalaallit Nunaat katataavoq". Det Rådgivende Udvalg vedrørende Grønlands Økonomi. Nunatsinni aniningaasaqarnermut siunnersuisoqatigiit.

"Ikinnerussutilittavut pitsaasumik pissavagut"; "Vi skal behandle vore mindretal godt" Sermitsiaq, allattoq ersinngilaq. Skribenten ikke synlig.

"Hver fjerde ord i Landstingssalen er dansk"; "Inatsisartuni qallunaat oqaasii atugaaqisut". Interview med Pia Rosing Heilmannip apersorneqarnera. Apersuisoq ersinngilaq. Interviewer ikke synlig.

"Ajuallatsitaaneq nalissaqanngitsoq!!!" Marius Olsen-Fleischer.

"Oqaatsit" Markus E. Olsen.

“Tassa demokrati”; “Det handler om demokrati”. Robert Petersen, Professor emeritus.

“Toqulersup noqartarneri kingulliit”; “Kolonialismens sidste krampetrækninger”. Kristian Poulsen, “Pablo”.

“Oqaatsivut pillugit inatsisartut oqallinnerat”. Poul Olsen, SIS-imi ilaasortaq, Aasiaat.

“Kalaaleq qallunaarlu”. Otto Larsen, Aasiaat.

“Æh-øh kalaallisut”; “Æh-øh grønlandsk”. Jørgen Fleischer.

Nr. 8, 24. februar:

“Kalaallisut oqaatsivut”. Peter Davidsen.

“Jeg skriver ikke under”. Per S. Hollesen, Nuuk.

“Kalaallit Nunatsinni ineqarnikkut immikkoortitsineq amqip qalipaataa tunngavigalugu avissaartitsinermut assingusoq.”; “Når det handler om fordelingen af boliger”. Dora Thomsen, Nuuk.

Nr. 9, 3. marts:

“Grønland skal være tre-sproget”; “Nunarput pingasunik oqaaseqarfiussaaq”. Nunaqarfimmiut sisamat, Fire bygdefolk: Nukartaaq Davidsen, Emilie Mathiassen, Jens Otto Rasmussen, Jonna S. Efraimsen.

“Uumissuerpaluttunik oqallinneq unitsillugu piviusut akuerineqarlik”; “Stop den hadske sprogdebat og accepter virkeligheden”. Nikolaj Olsvig Andersen, Aalborg.

“Fornuftig sprogdebat”; “Oqallinneq isumatoq”. Jørgen Fleischer.

“Mangel på materialer til undervisning i grønlandsk”. Nina Møller, en dansker der er hjemmehørende i Grønland.

“Siuarsarneqarta”. Otto Larsen, Aasiaat.

“Piniartukulunnguit oqaasii”. Ujarak J. Heinrich, Nuuk.

Nr. 10, 10. marts:

“Maannakkut qanoq iliuuseqartoqarli”; “Handling her og nu!”. Pia Rosing Heilmann.

“Immitsinnut atorfiissaqartippugut”; “Vi har brug for hinanden”. Jacob Abelsen, Espergærde.

Nr. 11, 17. marts:

“Hvor er udenrigsstoffet?”. Finn Lynge.

Nr. 13, 31. marts:

“Namminersorneq ipititaq”; “Det kvalte hjemmestyre”. Pingaernerutillugu allaaserisaq. Leder.

“Hvorfor skal der ikke være plads til os allesammen?”; “Sooq tamatta inissaqartinneqassanngilagut?”. Allattoq kinaanerminik taaserusunngitsoq. Anonym læser.

“Allamiut oqaasiisut uligussaasimanerluta?”. Godmann Filemonsén, Nuuk.

“Tigussaasunik oqallittoqarniarli”. Jens Napatoq, SIS-imi siulittaasup tullia aamma Kaalat Banke Petersen, nuna tamakkerlugu SIS-imi siulittaasooq.

Nr. 14, 7. april:

“Handling i sprogdebatten”; “Oqaatsit oqallisaanerát kinguneqartariaqarpoq”. Siumut Nuuk.

Nr. 16, 19. april:

“Namminerisamik ilisimatusarfiuteqarnerup pitsaaqutai”; “Fordelene ved at have sit eget universitet”. Ole Marquardt; Rektor Ilisimatusarfik.

Nr. 17, 28. april:

“Oqaatsinut politikki erseqqissartariaqarpoq”; “Mere åben sprogdebat”. Siumut Nuuk.

Atuagagdliutit 1999

Nr. 12, august 1999:

“Oqaatsit nungutaariaannaat.”; “Tusindvis af sprog i fare for at uddø.” KB.

Nr. 26, august 1999:

“Oqaatsit nungutaariaannat”. Villads Villadsen.

“Marluinnik oqaaseqarnerup inuiaqatigiinnut sunniutai.” Jaaku Lange, Nuummi Inuusuttut Ataqtigiit.

Nr. 02, september 1999:

“Dobbeltsprogethedens konsekvenser i landet.” Jaaku Lange, Nuummi Inuusuttut Ataqtigiit.

Nr. 14, oktober 1999:

"Folkeskolens sprogpolitik." Flora Heilmann, Nuuk.

Nr. 28, oktober 1999:

"Grønlandsk kontra dansk"; "Kalaallit qallunaallu oqaasii." Grace J. Nielsen.

Nr. 02, november 1999:

"Inuiattut "marluinnik" oqaasilittut immikkoorutivut.";"Vore kendetegn som et "dobbelt sprog" samfund.". Bibi Mikaelson, Ilisimatusarfimmi inuiaat oqaluttuarisaanerannik piorsarsimassusaannillu ilinniartuq.

Nr. 04, november 1999:

"Olga og Otto taler "Taler-stols-sprog"!!" Stud.psyk. Heidi Lindholm-Reiding.

"Oqaatsivunaasiit". Leif Motzfeldt.

"Det grønlandske sprog - igen"; "Kalaallit oqaasii aamma eqqartorlugit". Vilhelm Lyberth, Maniitsoq.

Nr. 09, november 1999:

"Oqaatsivut." Karl Asser Møller.

Nr. 11, november 1999:

"Hvorfor har vi brug for to sprog?" Sprogstuderende i Ilisimatusarfik Eva Møller Th., Kiståra Vahl Olsen.

"Oqaatsit sorliit ataqqissavagut?". Mads Ole Kristiansen.

"Oqaatsit naalakkersuinerlu. Illit pisuuvutit, inungaa!"; "Sprog og magt. Du er selv kernen i problemet du arme grønlænder!". Markus E. Olsen.

Nr. 16, november 1999:

"Vort sprog". Karl Asser Møller, Maniitsoq.

Nr. 18, november 1999:

"Kalaallisut oqaatsivut pillugit oqallinnermut akuliutilaarlanga". Aalibak Augustussen, Sisimiut.

Nr. 23, november 1999:

"Oqaatsit tassaapput sakkut." Lene Kielsen, Inuiaat piorsarsimassusaasalu oqaluttuarisaanerannik Ilisimatusarfimmi ilinniartog.

"Bidrag til debatten om det grønlandske sprog". Aalibak Augustussen.

30. november 1999:

"Kalaaleq "Uniformilik"; "Den "uniformerede" grønlander". Christian Schultz Lorenzen.

Atuagagdliutit 2000

4. januar 2000:

"Politikkikkut ukiortaami neriorsuutit – oqalunneq iliuuseqarnerluunniit";
"Politiske nytårsløfter – snak eller handling." Pingaarnertut allaaserisaq.
Leder.

"Inuk isumalluutitta pisuussutittalu pingaarnersaraat"; "Mennesket det vigtigste ressource og råstof". Naalakkersuisut siulittaasuata, Jonathan Motzfeldtip ukiortaami oqalugiaataa, Landstyreformandens nytårstale.

"Kalaallit kalaallisuinnaq oqaasillit nunaminni assigiinngisitaanerat"; "De rent grønlandsksprogede tilsidesættes i deres eget land". Jess G. Berthelsen, SIK-p siulittaasua.

11. januar 2000:

"Kiisarss...oqaatsivut". Søren Møller, Maniitsoq.

25. januar 2000:

"Oqaatsitta Radio-kkut oqallisigineqarnerannit oqaaseqaat". Vittus Jerimiassen, Nuuk.

3. februar 2000:

"Siunissami atuarfik pillugu ilinniartitsisut isummernerat"; "Hvad lærerne mener om fremtidens skole". Interview med formanden for "IMAK". AG/
Laila Ramlau-Hansen.

8. februar 2000:

"Suli aammalu kalaallisut oqaatsivut". Andrea Davidsen, Paamiuniit.

10. februar 2000:

"Kalaallisut oqaatsivut silaannarmi". Johan Rosbach, Nuuk.

"Nuuk-børn skal integreres i år"; "Nuummi atualerlaat ukioq manna aataatsimoortinneqassasut". AG/ Elna Egede.

"Inatsisartuni kalaallisut oqaluttoqartariaqarpoq"; Kun grønlandsk tale i Landstinget". AG/Elna Egede.

17. februar 2000:

"Atuarfitsialak aningaasanik naleqarpoq"; "Den gode skole koster penge". Pingaarnertut allaaserisaq. Leder.

"Ilinniartitaanerup soqutigineqarnera annikilliarporpoq"; "Interessen for uddannelse faldende". AG/Elna Egede.

22/24. februar 2000:

"Oqaatsivut pillugit Inatsisartut oqallinnerat"; "Landstingets sprogdebat". Poul Olsen, SIS-mi ilaasortaq.

24. februar 2000:

"Kingumut pakatsisinneqarpugut". Jess G. Berthelsen, SIK-p siulittaasua.

"Inuiannik nungusaaneq imal. Inuiannik nukittorsaaneq?" Aannguaq Poul- sen, Nuummi Inuit Ataqtigiit sinnerlugit Ingerlatseqatigiiffik Nuummi siulersuisunut ilaasortaq.

"Oqaatsivut inuulluaritsi... Politikerinut eqqaassutissaq". Makkorsimit/

29. februar 2000:

"Piniartukulunnguit oqaasii". Piujuaannassanerpusi silarsuaq silarsuutil- lugu". Ujark J. Heinrich.

2. marts 2000:

"Atuarfimmi qallunaatoornulerlik"; "Mere dansk i skolen". Pingaarnertut allaaserisaq. Leder.

"Qallunaatut oqaatsit - tassa oqallisigisat"; "Dansk- er noget vi taler om". AG/Elna Egede.

"Oqaatsivut". Bettina Geisler, Asiaat.

"Nunatsinni oqaatsit pillugit politikki". Jess G. Berthelsen, SIK-p siulittaasua.

7. marts 2000:

"Ilitsoqqussaralugu oqaatsit ilinniartitsissutiginiisaat ajornakusoortarpoq"; "Svært at undervise i modersmål". AG/Elna Egede.

"Oqaatsitta suusupagineqarnerat ersarissiq". Frederik Lange, Narsaq.

9. marts 2000:

"Sprogforbistring i overenskomstforhandlinger. Storentreprenør har svært ved at anbefale medlemskab af SIK på grund af sproget. SIK føler sig diskrimineret og truer med represalier"; "Isumaqatigiinniarnermi oqaatsit aaqqiagiinngissutaasut. Sanaartornermi suliffissuup oqaatsit atornerqartut pissutigalugit sulisuni SIK-mut ilaasortanngortinniarnissai ajornakosoortippaa. SIK immikkoortinneqartutut misigisimalluni akiniaanissamik siorasaarivoq". AG/Jesper Bo Johansen.

"Grønlandsk sprogpolitik". Jess G. Berthelsen, Formand for SIK.

"Demokratiskiusumik qinigaavunga - taamaattumik tusarnaarpunga"; "Jeg er demokratisk valgt- altså lytter jeg". Jonathan Motzfeldt, Landsstyreformand.

"De sølle fangeres sprog" mon I vil bestå, så længe verden eksisterer". Ujarak J. Heinrich.

14. marts 2000:

"Sprogforbistringen eskalerer. Forbundsformand vil lamme overenskomstforhandlinger med GA"; "Assortuunneq annertusisoq. Akissaatit pillugit Sulisitsisunik isumaqatigiinniarnissaq kattuffimmi siulittaasup akornusernia-
raa". AG/Jesper Bo Johansen.

"Sooq oqartoqassava...". Aannguaq Poulsen, Nuummi Inuit Atatqatigiit sinnerlugit ingerlatseqatigiiffimmi Nuummi siulersuisunut ilaasortaq.

"Vores sprog". Bettina Geisler, Aasiaat.

16. marts 2000:

"Angutikulunnguit sakkua"; "Små mænds våben". Pingaarnertullugu allaaserisaq. Leder.

"Qanoq qalipaateqarneq apeqqutaanngilaq"; "Ikke et spørgsmål om race". AG/Elna Egede.

"Oqaatsit marluk atorlugit atuartitsineq. Qaqortumi Tasersuup Atuarfiani inunnguutsiminnik assigiinngitsunik oqaasillit ataatsimoortillugit atuartitsineranni misilittakkat"; "Integrationsundervisning i Qaqortoq. Erfaringer med integrationsundervisningen i folkeskolen, Tasersuup Atuarfia, i Qaqortoq". Johanne Olsen, atuarfimi pisortaq.

21. marts 2000:

“Allamiut oqaasiisigut uligussaasimanerluta?”; “Er vi ved at blive overrendt af fremmedsprog?”. Godmann Filemosen, Nuuk.

“Kalaallit Nunatsinni oqaatsitta atornerarneri”. Cecilie Karla Olsen, Faaborg.

“Jess igen-igen”. Thomas Krogh Petersen, Ilulissat.

“En forklaring om faktiske forhold”; “Piviusunik nassuiaaneq”. Jess G. Berthelsen.

23. marts 2000:

“Juaamut peqataanullu akissutiminek”; “Kort svar til Johan & co.” Carl Chr. Olsen, Puju, Nuuk.

“Kammalaat Jonathan”; “Kammerat Jonathan,”. Otto Steenholdt, Nuuk.

“Jess aamma, aammalu”. Thomas Krogh Petersen, Ilulissat.

30. marts 2000:

“”Sort eller hvid”, det betyder ikke en skid!”; “”Qernertoq qaqortorluunniit” isumaqanngilaq!”. Henriette Kjær, Mikisoq H. Lyngø, Janus Chemnitz Kleist, Narsaq.

“Nutaaliorniaannarluni nutaaliortoqarsinnaanngilaq”. Sebulon Poulsen.

4. april 2000:

“Oqatsivut, SIK, Skanska, RG aamma GA”. Finn Heilmann, siul.tullia, Kalaallisut Oqaatsivut, Nuuk.

“Oqaatsivut pillugit tigussaasumik oqallittoqarniarli”. Jens Napatoq, SIS-imi siulittaasup tullia aamma Kaalat Banke Petersen, Nuna tamakkerlugu SIS-imi siulittaasoq.

“Imminik tatiginninek”. Finn Lyngø.

“Brugen af det grønlandske sprog”. Cecilie Karla Olsen, Faaborg.

“Hvorfor skal man sige...” Aannguaq Poulsen, på vegne af Inuit Ataqatigiit, bestyrelsesmedlem i Nuuk.

6. april 2000:

“Sprog, SIK, Skanska, RG, og GA”. Finn Heilmann, nst. formand, Kalaallisut Oqaatsivut, Nuuk.

11. april 2000:

"Kalaaliussuseq oqaatsivullu"; "Det at være grønlænder og have det grønlandske sprog". Ulrik L. G. F. Rosing, Paamiut.

13. april 2000:

"Nuummi qallunaqqat kalaallisoortinnagit!"; "Stop grønlandsk-undervisning for danske elever i Nuuk". Else Løvstrøm.